

OROL

ČASOPIS PRE ZÁBAVU A POUČENIE.

Zodpovedný redaktor:

ANDREJ TRUHLÝ-SYTNIAŇSKÝ.

Roč. VI.

Turč. Sv. Martin, 31. Júla 1875.

Číslo 7.

Pokúšanie k zrade.

K polnoci kohút na nitranskom hrade
Trepotajúci krydlom kykyrika,
Mier sa rozložil nerušený všade,
Len kuvik škrekom slepic panovníka
Zplašený z bašty, jakby s nim vo vade
Stál, voždy napriek hlasno zakukiká.
Spí pán i žobrák, spia tiež i jich trúdy
Jich vášne, hriechy, biedy a trampoty,
Spia jich svedomia ostne, i jich bludy;
O bársby večné boly tie driemoty!
Milo na teba, ty pýcho Slovákov,
Nitro vysoká mesiacik rohatý
Z výšavy svojej záľúbených zrakov
Blesk pohadzuje milostný a zlatý
Iste i teraz vo sňách tých menivých
Mladému tešíš sa panovníkovi,
Lež boj sa, Nitra! klamov tých mámvých
Blíži sa zloboh, čo ti žiaľ hotoví,
Žiaľ tisícročný, ba žiaľ nekonečný
Pre národ veľký, dobrý a vytečný.

S pekelnou v hrude zlotrilej radostou,
Že pomsty zárod škodný zdarne kľuje,
Cernoboh chytrý k mestu privesluje,
Kde s valnou sídli Svätopluk skvosnosťou.
Vrátiť sa z boja s požehnaním strýčka
Požíva teraz tu víťazstva slasti
Venujúc deňniu starosť milej vlasti,
Kým sen nezvábi ho do pokojíčka.

V ložnici plnej lesku a nádhery
Postel na stĺpcoch porfýrových stojí,
Tu morskej husy mäkkom na páperi

Statný Svätopluk sníčkom údy kojí.
Volno na sňahu kambrejského plátna
Zlatohodbavná kader sa rozlieva,
Kľudno spočíva ruka tá údatná,
Čo rany smrti v pranicách rozsieva,
Svätá nevina v tvári sa mu svieti,
Had hriechu v prsách ešte mu neožil;
A tieto božských vidín plné svety
Si, Černobože, zahubiť uložil?!

Triraz i Nitru zlý temnosti knieža
Oblietnúc vbrnkne pravo do ložnice,
Kde vládca Tatier mladý, kvetolíci
Pred nim spočíva, jako ruža svieža.
Dlho naň zloboh pri mágiickom jasnu
Jastrí, jakoby váhal v nejistote
Má-li svätinu tú Večného krásnu
Predmrštiť krutej pomsti svej lakote?
Tu však mu na um padne tá potupa,
Ten posmech, s ktorým mu Slovensko vzdorné
Službu zaprelo, bo vraj ona hlúpa
A božstva jeho podvríša potvorne:
I zablčí v ňom oheň zurivosti,
Čo? maznať sa má i peklo v lútošti?
I vypnúť ruky, položí pravicu
Na čelo spáča, na srdce lavicu,
Hned magnetismom tým očarovaný
Rozum na škratku drobučkú sa stiahne,
Stiahnúc sa, kvapne všetok ulakaný
V škrýnku najtmavšú vleze, a tam skrahne.

Naproti tomu vo srdca komore
Celá hned háveť zlotrilej družiny,

Čo posiaľ v tichej čušala pokore,
 Zbudí sa, čúva — smie-li to bez vinny?
 Lež nezačujúc hrozby veliteľa,
 Hneď i paskaly a nezdooby delá,
 Trepe o srdca škrupinu okrúhlu,
 Trepe, lomcuje, kým sa nevyprostí,
 Hneď sbehá celý dom od uhla k uhlu,
 Až sa v rozumu sále neuhostí,
 Kde jeho prestol, stroje a náradia
 Maká, obzerá, všetečne skusuje,
 Skáče a tieska, tančí, poskakuje,
 I veď prekážky žiadne jím nevadia.

V tom zadychčaná zrazu pýcha riekne:
 „Nie je to rozkoš tak bez dohliadača?
 Nech len tam mumák odfukuje pekne,
 Ktohy sa hrozil jeho viac korbáča?
 Čujte sestrinky, poviazme nim škrýnku,
 Aby nam dajak nepokazil hody,
 Nech hlivie kým i marnú odrobinku
 Nezmrví času zub z tejto hospody.
 Či my i samé bez tyrana toho
 Mašinu tuto zpravovať nemôžeme,
 Nač teda knísať, rozmýšľať sa mnoho,
 Ochotne k strojom ruky len priložme!“

Tu hneď etiziadost lačná so skromnosti
 Natvárkou, potom zazeráva závist
 V šate prajnosti, zlovoľná nenávisť
 V temnej maškare priazni, uprimnosti,
 Tiež i lakomnosť, sebeckosť a zrada
 A inšie ešte satanskejšie stvory
 Primknú sa k práci, jak to pýcha žiada,
 By celý pohyb prevrat dostal skorý;
 Len zúfalosť sa utiahne na zadok
 Striehnúc, kým na ňu príjde tiež poriadok.

A priam Svätopluk, v lichom snenia zjave,
 Octne sa v sále širom, divotvornom,
 Kde jasným okom v zrkadle ozornom
 Strýca v obrovskej, pyšnej zrie postave,
 A pred nim seba v tak špatnej nízkosti,
 V tak trpezliverkej len malichernosti,
 Že hanbí sa za svoje jestvovania,
 A že sa oči vlastnej tóny stránia;
 A prítom ešte — prepadená muka! —
 Kol neho chychot v pekle naladených
 Posmechov hvízdí oblúd nevidených,
 Dobre mu srdce v útrapách nepuká.
 A jako v šturme tisíc hudobníkov

Keď predníkových husiel skackajúce
 Tóny vynikaf slyšno, sfa čertíkov
 Kviky pískorné, uši párajúce,
 Tak smes rehotu toho posmešného
 Preráža jakot ostroštebotavý,
 Plujúc do ucha vládca zmámeného
 Takejto reči smysel uštípavý:

„Nuž ty hodnosťou kráľa sa honosíš?
 Ty let svoj rovnáš orličiemu letu?
 Ty sa v perlovci, ktorý hrdo nosíš,
 Smiešne na odív vystavuješ svetu?
 Prizri sa, prizri len tvojmu bedárstvu,
 A vysokosti strýca velikána,
 Tvej štipke zeme, a jeho mocnárstvu!
 Či nie si sluha možnejšieho pána?
 Či neživoríš tak jako chrašť nížka
 Pod stienom duba, len z jeho milosti?
 Či ligot, ktorý z čaciek tvojich blýska,
 Nie je žobrácny dar jeho lútosti?“

Čo kráľa zdobí najviac, a to právom?
 Len samostatnosť voľná, neodvislá?
 Lež vzpomni klenot ten pred Rastislavom,
 A hneď mu tvár je natiahnutá, kyslá:
 Bo, jako skupán o tie mrtvé kovy,
 Ktorými srdce, i keď už mríe kojí,
 O tento poklad žiarlivo sa bojí,
 Lakajúc hneď sa, keď ho kto vysloví,
 Mnejúc, že za tým, čo kto rád vspomína,
 Rád, keď čas hovíe i paždie vypína.

Velká to chvála druhého klieštami
 Byť, nimiž z ohňa kaštane vyberá,
 Ktoré on potom smejnými ústami,
 Že sám nemusel páliť sa, zožiera!
 A k tejto cti sa Svätopluk domáha,
 Knieža nitranský! — a otrok! — ha ha ha!“ —

Hahaha! vreštia krátkoty ozveny
 Jako podzemných duchov, vókol neho,
 I zovrie hrozny vztek v utrobách jeho,
 Z úst blbocú mu jedovate peny,
 A jakby krížom krážom modrých hadov
 Pásky po čele mu sa rozplazili,
 Tak vriacou krvou pučnú jeho žily,
 A Černoboh je u cieľa úkladov.
 Preto i šviško ruky preč odtrhne, —
 No peklo v ralu srdca je zasiato, —
 A tam na chlume sa Javoriny vrhne
 Čhtiac na výsledok snah lašovať zľato.

V tom okamihu knieža Nitry mladý
Obliatý vrelým potom sa prebudí;
Zmizly sny ťažké, zmizly jich preludy,
S podivom točí do kola pohľady:
„Sny to len byly? Lež sny jak ošklivé!
S tvárou nevoľou vniutroka zoranou,
Pozdvihnúc hlavu podopre ju dľaňou,
Preletiac ešte raz obrazy živé.

Takto dúmajúc v more sa potopí
Myšlienok, jakých? ktože to pochopí?
Lež od tej chvíle on, čo vyjasnený
Pred tým obličaj všade ukazoval,
A ľúbac žarty a smiech nenútený
Tiež na plesach sa každých zúčastňoval;
Čo predtým spolky kratochvilných druhov
Jejich žvanice a besedy hľadal,
A súc dobrého rozmaru vždy, sluhov
Nikdy mrzute, hnevne nenapadal:
Teraz naskrze smenil obyčaje,
Pri radovánkach voždy súc zámrlý,
A hľadiac na ples, netečný, nevrlý,
Pri tom vždy dudre, a služiaciach klaje.
Ľudí sa stráni a sám sa zamyká,
A keď nevdojak vzpomnie kto Rastica,
Tu sa mu čiernym mrakom zastrú líca,
I hľadí jakby súdiť mal vinníka.
A kde zvyk jeho obrat vzal tak rýchly,
Jakby tam všeci kol neho nezťíchlí?

Ptáčacím letom jazdec sivooký
Letí od blízkych lesov korutanských,
Ciniac vždy väčšie, vždy špešnejšie skoky,
Kým do brán bielych nevíde nitranských.
V ruke pergament nesie belostkvúci,
List Karlomana to uctívý, vrúci.
Vnúdúc list krepko oddá Jarošovi,
Zbrojnoš, na tácku vloží ho sriebornú,
A tak odnesie ho panovníkovi,
Urobiac pekne úklonu pokornú.

„A čo to chlape? — List vary? — Od koho? —
No čudné čudo! — List od Karlomana!
Čo len napadá ozaj Nemca toho?
Jaká šialenosť ku mne ho poháňa? —
Či nové hľadá vady a záškrapky?
Zunoval azda mier a pokoj sladký?
Neztiekla ešte krev mu až do kvapky?
Či pikle snuje úlisník on hladký?“ —

Takto Svätopluk sám seba sa pýta,
Až list rozvinúc, tieto slova číta:

„Počuj preslavný panovník Nitranský,
Prijmi uprimné moje pozdravenie!
Či už má večne naše hnevu vrenie,
Večne nenávisť trvať nekresťanská?
Dost bolo rôznic, dost i nepokoja,
Dost krve i slz vdov a sirôt tieklo,
Sytí sme i my i vy tiež rozbroja,
Ktorý z tých rájov zemských tvorí peklo.
Hodný svobody a neodvislosti,
V ktorú sa päsťou zmužilou uviazal,
Ži Tatran svojej vo samostatnosti,
O nuž obeťou čestnou sa uchádzal.
Uznáva Nemec už, že dve protivy
Bežiacе strmo k stranám celkom rúznym,
Keď nedýchajú citom si príbuzným,
Nikdy do krúžka jedného nezkriví —
Zotri v pamäti štetkou zabudnutia
Roztržitosťi prešlej vtisklé šľaky,
Znovu jatrieva zacelené znaky
Šrámov jích časté horké vzpomenuťia.
Už keď nás osud do susedstva vrhol,
Buďme susedia láskou presiaknutí
By, ačby lotor nam do zeme vtrhol,
Zhynul spoločnou silou napadnutý.
Lepší je sused dobrý, spoľahlivý
Často lež celá háveť pokrevnosti,
Nuž slavný knieža! ty vo srdečnosti
Prijmi mój pozdrav vďačný a uctívý!
Sused suseda často navštvuje,
By strasť mu horkú zdelil tiež i radosť;
I ty tiež vrúcnu vyplň moju žiadosť, —
Ač krátka cesta ta neomrzuje —
Prijdi k zábavam v Korutánske lesy;
Blízko hrad stojí našich na hranicach,
By sme pri plyných džbánoch a sklenicach
Hovory viedli a vesele plesy.
Zveriny nazbyt, lov tedy vydatny;
Nuž ma návštevou poctí knieža statný!
A keď sa azdaj tu donujeme,
Iste návštevú priateľskú ti vratím,
Bo sa s rozmarným družstvom vybereme
V otčinu tvoju tam ku Tatrám zlatým!“ —

Desaťraz číta listok podozrely
Svätopluk na dno myšlienok vnorený,
Storáz sál zbeha dlhým krokom celý,
A v ničom ešte je nie ustálený;

Kto dá tu rady, kto dá vysvetlenia
 Jaký pozvanie zámer v sebe skrýva?
 Či to hriešnika kajné napravenia?
 Či nápast soka lichá a oškľivá?
 Chece byť Karloman tajným hnusným vrahom?
 Keď zdaríť nechce sa válečným ťahom?
 Nie, nie! kráľovčik síe je sok urputný,
 Lež podliak nie je bez haňby a studu;
 A čo by priam bol zákerník ukrutný,
 Nech o mne mýlne sa neoddá bludu,
 Mnejúc že lev sa úskostlivo bojí,
 Keď sa teneto nástražné mu strojí.
 Lež — čo strýc riečne? Strýc! — kto ho
 zpomína? —
 Tak razom zrúčne, myšlienok beh nemý
 Za slová berúc, — stojí, dupne k zemi,
 Obočia stiahne a peste zatína,

Až k sebe príjdúc, tvár dlanou preletí,
 Hlavu dol kloní k prsám temer bradou,
 A jak obliatý barvou hanby bladou,
 Preludy nočných snov noví v pamäti;
 Sál zaovu meria unáhleným krokom,
 V mori dúmania tonúc prehlbokom:
 „I zato pôjdem!“ — v tom zas prehovorí —
 „Či dieťa som na dojkynom vodidle?
 A či paholok zbierajúci kôry
 Odpadlé chleba v pána svojho sídle?
 Nie som Slovenska vladár samostatný?
 Mám jako chlapec dovolenie prosit’?
 Kto by korunu chcel na hlave nosit,
 Jakže len sluha, otrok má byť špatný! —
 Sedlaj, Jarošu, koňa mne i sebe,
 Chcem do Korután nutnej po potrebe!“ —

Ludovít Žello.

Ján Švehla.

Historická povesť od *Václava Vlčka*.

(Pokračovanie).

VII.

Čo do spojencov obrátil sa zreteľ Bratrov a zreteľ kráľa Matiaša k jednej osobe — k Jurovi z Podebrad.

Matiaš, muž plný úskokov a kľučiek, mal zvláštny zámer: kráľ český nemal mu v zlomení moci Braterskej prekážať, lež preca podať príčinu, aby o ňom Matiaš rozhlasovať mohol, že preukázal priazeň týmto jeho nepriateľom, známym škodcom všetkých panovníkov a krajín.

I chcel najprv Bratrov zničiť, potom proti Jurovi sa obrátiť; lebo keby hneď teraz vojnu s nim počal vpadnúť do jeho zeme, boli by mu Bratři za chrbtom veľmi nebezpečnou mocou.

Preto rozhlásil už teraz vo svojom vojsku, že obliehaním tej lotrovskej peleše počína vojna proti českým kacírom.

V tábore Braterskom mali o tom dlhé porady, ku komu by sa mali obrátiť so žiadosťou o pomoc. I ustálili sa na tom, že nádej keď nie jediná aspon jedine podstatnú kľást môžu na tohože kráľa Jura. Veď jemu

bol Matiaš susedom najnebezpečnejším; i mal sa čo obávať, že tento drier či pozdejšie mu zruší prímerie a preto nemohol si Juro priať oslabenie alebo celkovité zničenie spolku Bratrov, čo už pravda i nie českých, no preca kráľovi uhorskému nebezpečných. Ano kráľ Juro mohol už i len závažím slova svojho pozbaviť Bratrov hroziaceho nebezpečenstva a tak pojsť si celú jich moc.

Švehlovi bolo to podnetom, aby pri Bratroch zostal chcúť v čas potreby medzi nimi a kráľom českým robiť prosredníka. Jako s nim samým stala sa bola zmena, tak nazdal sa, že i v celý tábor zaštepí ducha iného — a už tento úmysel podporoval jeho nádej, že veľkomyslný kráľ Juro Bratrom odpustí a podá jim ruku pomocnú; veď už pre tú príčinu ešte pred obliehaním tábora vyslal na svoju ujmu Zbyňka do Čiech.

„A tento boj,“ dokladal v duchu, „bude nám všetkým prosriedkom, v ktorom očistíme sa i vytriebime. Spolok Bratrov Českých vytkne si vyšší účel i bude kráčať cestami chválnejšími!“

On sám cítil v sebe v tomto boji ducha už celkom iného; veď prestal mu boj byť deňným remeslom, jakokolvek vo dne i v noci neustával v horlivosti válečnej. No, vniutorný tento prevrat dozrieval v ňom, srastal s bytosťou jeho len zvolna; i cítil zároveň, že o tom, čo sa budúce v tábore zmeniť malo, tým menej o svojej vlastnej premene, ani s naj dôvernejšími svojimi medzi Bratrami hovoriť nemôže. Ani ho to nepobádalo, aby sa jim s dôveril; veď už našiel dušu, pred ktorou sa volne vyjadroval a ktorá mu rozumela.

Nemal drier inde myšlienky a iného zamestnania lež v diele válečnom, i žil teraz vo svetoch dvoch — jak rozličných! V tábore i okolo neho vidieť a počuť bolo len krutý boj; no jak náhle prekročil prah izbetky Adlétinej, z tej divej válečnej pustiny vyviazol jako zázrakom i nachádzal sa v oase mieru tak milej a tak tichej, jakoby za celým morom odtiaľto ležala.

Z bojovníka stával sa zrazu pustovníkom, ktorého najmilejšou prácou bolo zpytovať svoje vniutornosti a konať uprimnú sponed — pred láskavou kňaznou.

„Jaká si ty mocná čarodejníca!“ hovoril k Adlète. „Podivné veci zapríčinila si u mňa. Žil som, nedbajúc na nič, jako; a nikomu nebol bych veril, že to slepota. Ilrozná slepota, keď slepec duševní ani netuší, že zraku nemá! Tys zňala to belmo z mojich očí: jak neutešené to predo mnou divadlo! Vždycky bol som hrdým — a ty otvoriac mi oči zkrátila si ma. Mal som povedomie, že som rytierom bez úhony — a tys mi ukázala, že nemám eti, keď nemám lásku k otčine. Bol som ľahostajným, ľahkomyslným, nič nevyhladávať ani si neželajúce — a tys uvrhla ma do prúdu nepokojov, starostí. Myslel som si, že som rovným lepším mužom, a preca nevedel som, čo to pocit šťastia — tys objavila moju ničomnosť, a ja som ešte len teraz šťastie zakúsil!“

A v čom záležalo šťastie, blaženstvo jeho! Že sa celkom zadívať mohol do tej blaždej tichej tvári dievčiny, ktorá bola jako šíry, čarovný kraj v pokoji jarnieho podvečera — niet mu hraníc a oko letí usta-

vične ďalej a ďalej... A blažilo ho, že i deva meravo naňho hladela, zriedka krátke slovičko prehovoriac a všetka súc oziarená vniutornou spokojnosťou. A blažilo ho konečne, keď jej snáhobielu rúčku držal vo svojej pravici a cítil jej útle tisknutie.

A to všetko blažilo ho tak veľmi, že väčšiu blaženosť ani netušil ani si nežiadal. I menšia časť bola by mu dostačovala z toho, za čo mal Adlète ďakovať; ona stala sa mu vyššou bytnosťou, ktorá neoblažuje počtom a velikosťou darov, ale o ktorej dostačí vedieť to jediné, že je v priazni naklonená.

„Objavila si mi moju ničomnosť,“ opakoval, „a preca neopovrhješ mnou. Tys dobrá čarodejníca. Privádzaš k poznaniu viny a sama hojš boľavú dušu. Miesto abych sa preklínal, požeňňavam chvíľočku, v ktorej si ma tak ponížila v mojich vlastných očiach; miesto abych zúfal nad minulosťou a zadumá čive rozmýšľal o budúcnosti, žvatlám jako detsko, ktoré trestom zmieruje sa s rodičkou i láskavým pohľadom jej nevyslovne šťastnejšie je lež drier — i zabudlo na trest a ustavične láskave žvatlá... Jako to, že ma svedomie nehryze, že ma žiaľ nezachvačuje, keď pozerám na život svoj zmarený?“

„Veď ešte neumieraš!“ zašopkala deva.

„A ani nechcem! Teraz vidím, čo na svete mám ešte vykonať. Až len ztraseme týchto Uhrov zo seba! Pretvorím celý tábor — i nebude obcou bez vlasti a lásky k nej, obcou zmarených životov!“

Bola to láska?

A čo Adlète?

Chorobou ačkolvek bezboľastnou bola pútaná poslal ešte na lôzko. Mlloba pre-máhala sily telesné; i duch celý preniknutý bol slabosťou, ktorá ho ale neoslabovala, lež i pred každým prudkým hnutím chránila. Deva i keď na najťažšiu chvíľu svojho života myslela, nepocífovala trne bólu v krvácajúcom srdci, netratila svoj pokoj. Budúcnosť prestala jej byť desivou mátohou: veď nevnikala do nej okom svojím, okamžiky prítomné u-pokojovaly ju. Nerozbierala nič rozumom; dušou jej zavládal cit — stály a tichý, jako vetriček ustavične sa húpajúci na vlnách zelených klasov.

Tak žila deva vo skromnej izbetke lubý, jarný sen.

Vonku bolo inak.

Čím ďalej bola zima odkladala so svojím príchodom, tým vystupovala potom krutejšie. Uderily treskúce mrazy. Boj stal sa obťažnejším jak obleženým tak obliehajúcim; no väčšia starosť nastala Bratrom. Pramene totiž, z ktorých čerpali všetku svoju vodu, očividome stávaly sa chudobnejšími; nedostatok vody bol by pravda vniutri hroznejším nepriateľom, lež vonku Uhria čo i v trojnásobnom počte.

No to mohlo sa premeniť za jeden deň; v tábore boli posiaľ nezronení na mysli, veselí. Obliehanie z vonku a obrana vniutri staly sa tak všednými, že veselosť z počiatku vypovedaná navrátila sa opäť. I počť bolo smiech a žarty, a mnohá rozpustilosť stvárila sa jako nedávno v čas pokoja.

Výpady nerobily sa zhusta, zajímať nepriateľov nedbali, ponevác by tito boli zbytočnou obťažou tábora. Kedysi preca chytili Uhra, aby sa od neho nečo dozvedeli.

Zajatý nepochyboval o tom, že ho očakáva katovanie; i nezakryval nijako vražednú nenávisť ku svojim vífazom.

Švehla dal ho zaviesť do kruhu jeho krajanov, ktorí boli medzi Bratrami, i nakladal s nim priateľsky.

„Čo sa tak čertovsky mračíš, chlape?“ privítali ho oni sediac pri plyných pohároch.

Maďar neveril svojim smyslom a vytrstíľ oči.

„A kde sa vy tu berete?“ zvolal konečne, keď ho hlasitý smiech ostatných k sebe priviedol.

„Kde sa máme brat,“ znela odpoveď, „keď sme tu doma?“

„Doma? Vy hovoríte jako Maďari!“

„Jako naši otcovia.“

Maďar zakľal potichu, i uveril či chceť či nechceť, že hovorí s rodákmi.

„A veríte tiež v maďarského boha?“

„A pijeme tiež maďarské víno!“

„Čo tu ale robíte?“

„Podávame ti pohár, abys odmrzol, chlape. Siahaj chutne — lebo sa ti na miesto toho včera lebo zajtra mohlo by stať, že

by sme ťa z násypov jako zamrznutého zrazili. A nikdy bys sa bol nezohrial!“

„Snad len v pekle u maďarského diabla, jestli že máš u maďarského boha viac takých rovášov, jako že si bojoval proti nám.“

Maďar vypil si i zahrmel zase okolo seba kliatbou.

„Proti vám!“ — a zas už kľal, potriasajúc hlavou. „Nerozumiem. Nič tam —“ ukazujúc na tábor uhorský — „nič tam o vás.“

Nebolo ho treba mnoho núkať, aby sa pitím rozohrial. Po chvíli blyskaly sa oči jeho nie už nenávisťou ale opojením.

„Aby diabol vonku krahnul,“ zvolal, „keď sa kacierom vniutri takto vodi.“

„Nenadávaj, bračok!“ zakrikli ho. „Zabudol si, že veríme v maďarského boha?“

„A my tam vonku ležíme táborem proti antikristovi! Každý tam tak hovorí, že ste vy tu jako vrátni tej diabolskej chasy v Čechách. Keď vás zničíme, hneď vrazíme do samého pelechu prekliateho kacierstva a za rok očistíme svet od neho!“

„Jako — vy máte namierené do Čiech?“

„Kamže inam? I ja pôjdem radšej lež na pohanov Turkov!“

„Na chvíľku musíš sa u nás pobaviť.“

Maďar spamätoval sa a kľal znovu.

„A kto ťa nabalamutil, žeby ste šli do Čiech?“

„Nik nenabalamutil — naši vodcovia to hovoria na plné ústa. A jako by balamutil vodca?“

Keď sa Švehla o tom všetkom dozvedel, umienil si nadobudnúť si nepochybné presvedčenie. I vypravil skoro na to do uhorského tábora knaza Stacha, aby na oko za pokoj prosil a tak o smýšľaní nepriateľov pravdive sa presvedčil.

„Vítali ma všade nevlúdne,“ hovoril Stach, keď sa vrátil. „Div, že ma poselský znak pred rukama jich ochránil; ústam svojim nerobili násilie. Všetkých nás povešať, to je najľudskejší úmysel, ktorý som od nich počul. A hneď potom do Čiech na psov vašich bratov! nezapomnel žiadon pripojiť. Preca neopovážili sa nižší hajtmáni tak zkrátka ma odpraviť. Dotrel som sa kamsi

až do okolia kráľovho; ale sotva odišli ma oznámiť, hneď vrátili sa opäť, dávajúc mi s veľkým nedostatkom zdvorilosti na zrozumenie, abych sa poberal nazpät, jestli chcem odnieť celé hnaty — jeho milosť pán kráľ že len už nekomu z nás jedon pohlad daruje: keď bude visieť posledný.“

„Teda na Čechov!“ hovoril Švehla pred seba. „A kráľ Juro by o tom nevedel? alebo vediac nechcel nás vysvobodit?“

„Myslím, že sa o tom skoro dozvieme,“ riekol Stach.

„Jako to?“

„Videl som Zbyňka v uhorskom tábore.“

„Zbyňka?“ zvolal hajtman s nedočkavosťou.

„A síce práve, keď som bol kráľovi najbližšie. Vidiac ho div som sa pohnutím neprezradil, že ho znám. On nedbale idúc stal si konečne predou mnou jako iní zvedavci, poobzeral ma drzo zo všetkých strán, i mumlal pri tom medzi preklínaním: ‚Urobte v noci väčší výpad v túto stranu, abych sa dostal do tábora. Mám poselstvo...‘ I odhánali ma už v tom.“

„A heslo ti neudal?“

„Jitka.“

„Meno jeho ženy,“ zahučal Švehla.

V noci urobený bol výpad. Po nedlhej šarvatke ohlasovala trúba, že sa Zbynek nachádza v hradbe vozovej; hneď potom cúfali nazpät do svojho tábora.

Ta hrnulo sa všetko v dychtivom očakávaní k obydlíu Švehlovmu, aby zvedeli, jaké je asi to poselstvo z Čiech.

„Máme nádej?“ volali ti, ktorí ku Zbyňkovi bližšie nemohli.

On vystúpil na povýšené miesto, i zvolal mocným hlasom: „Kedy, bratia moji, vzdali by sme sa nádeje? Nám netreba dúfať v iných: pomoc najistejšiu máme vždy so sebou!“

I pozdvihol svoju päst do výšky. Zástup celý zkríkol na pochvalu jeho slov; ale rozchádzajúc sa hovorili medzi sebou:

„Mnoho útechy Zbynek nedoniesol!“

Hajtmani žiadali Zbyňka ihneď počuť.

„A teraz povedz, jako si prišiel do uhorského tábora?“ pýtal sa Stach a všetci ostatní po ňom.

„Milosťou dobrého muža,“ odpovedal Zbynek; „a ten je pán Kostka z Postupic. Je u Matiaša s poselstvom od českého kráľa. Nemal som nádej, že bych sa cez nepriateľov dostal k vám; i predložil som jemu, že mám tu ženu a dieťa nedospelé, žiadajúc, abych jako jedon z ľudí jeho smel ísť s nim do tábora uhorského; i zaprisahal som sa mu na svoje duševnie spasenie i svojho dieťaťa, že skôr zomrem, lež bych jemu lebo kráľovi pri svojom pokuse škodu spôsobil. Bratia, nebol bych veril, jako viem prosit — ale tie prosby dovedly ma zase k vám!“

Hlas i pohľad mladého muža nevestily mnoho dobrého. Hajtmanovia hľadeli naň mlčky. Jediný Švehla prejavil jakúsi netrepezlivosť.

„Hovor,“ riekol, „čo si vykonal v Prahe.“

„Neurobili ste výpad nadarmo,“ odvetil Zbynek; „nebolo by dobre, aby ste sa o mojom poselstve zavčasu nezodvedeli. Bratia, v celom širokom svete nemáme priateľa, a ten bude náš najväčší priaznivec, kto sa na záhubu našu dívať bude lahostajne!“

„O kráľovi hovor!“ pripomnel mu Švehla.

„Hovoril som s nim, s tým Šalamonom na stolci českom, veď on nezabedňoval mi k sebe prístup i prijal ma s tvárou tak vlúdnu, že mi srdce poskočilo dôverou. ‚Mali sme rôznice s vašou milosťou,‘ riekol som. ‚Ale už lepšie sme si rozmysleli: nech nám ráči milosť vaša odpustiť a budeme vám statočnými služobníkami.‘ I povedal som, jako nám hrozí uhorský kráľ Matiaš a jako len v neho skladáme svoju nádej, že sa nás milostive ujme, keď sa mu celkom prislúbime. ‚Nemajte vo mne dôveru, služby svoje darmo mi ponúkate,‘ odpovedal kráľ. Ponevác nehovoril v hneve, nazdal som sa ešte, že svoj výrok zmení; i obnovil som žiadosť svoju. Ale on s tvárou sudcovskou začal hovorit: ‚Kto ste vy, že v tiesni svojej u mňa hľadáte pomoc? Menujete sami seba Českými Bratrami, nuž, čo u vás českého? Vozová hradba vaša otvára sa bez rozpakov každému vyvrhlovi, ktorý je na zkažu svojmu ľudu lebo i svojej rodine; a sberba taká srastá v jedno telo — pre jakú príčinu? Aby svojim nepriateľstvom strašná bola každému zá-

konu. Čo je ľudskej spoločnosti najvzácnejšieho, právo a poriadok, to vy nohami šliapete; keby vás miesto jednotlivých nasledovali mnohí: aj, miesto sporiadaných obcí mali by sme chytré na povrchu zemskom samé tábory, a skoro nebolo by, komu imanie vydierať, komu osenie pustošiť, komu prístrešie nad hlavou zapalovať. Hľa, jak nebezpečnou ste i nákazou! Veľmi mnoho zlého už ste spôsobili; čo ste vy iného, lež potvorná obluda, ktorá vpadajúc do zeme prináša pohromu a s vekom svojim stáva sa vždy hroznejšou? Čo dobrého alebo len nesiteľného bolo pri vás, dávno už vypáchlo; zničený musí byť spolok váš, lebo založený je ku zlému. Ti, ktorí vás dosiaľ prijímali do svojej služby, nesú spolu s vami vinu: veď by vás už inak ani nebolo. A čím ďalej by ste trvali, tým horšími by ste sa stávali. Netrpel som vás v zemi svojej; ti, ktorí sa od vás odštiepili, už pravda nežijú neviazane, no poslúchajú — nehája Braterský tábor, lež právo a zákon zemský. Teraz vy ku mne voláte o pomoc; no nie človek Juro má vám pomáhať, lež kráľ český. Nie som to ja, lež môj národ, zem moja, ktorá má poskytnúť pomoc. Kráľ, ktorého ste proti sebe popúdili, mocný je a odhodlaný, aby sa meral s každým odporcom: a tak celý národ český vydať sa má v mnohé útrapy a veľké nebezpečenstvo za to, aby vás pred hnevom jeho zachránil. Nuž, čo urobila kedy obec Braterská v prospech toho národa, aby jej bol vďakou zaviazaný? Nič viac, pri sám Bôh, lež že nosiac meno jeho pomáhali ste uvádzať ho v osklivosť a množiť mu nepriateľov, i sami vstupovali ste do radov jeho škodcov! Alebo čo očakávať možno od vás budúce? Ja vás veznem pod svoju ochranu, ja podniknem pre vás vojnu i zachránim vás: kto mi za to ručí, že drier či pozdejšie neobrátime meč svoj proti mne i zemi mojej? Či nepodávali ste sa, drier lež mne uhorskému kráľovi čo i proti mne? Veľká je medzi vami časť tých, ktorí svoje nepriateľstvo proti tejto zemi nikdy neprikryvali; vy ale, ktorí ste sa v nej zrodili, odriekli ste sa pôdy jej i jej ľudu, svevoľne roztrhali ste všetky sväzky prirodzené: i zem i ľud od-

riekli sa vás. Nehľadajte u nich pomoc: veď jich nemôže pohnúť pre váš prospech nič ani milosrdenstvo. Ťažko ste sa prehrešili; samo jestvovanie vaše je už zločinom. Pokutu sami ste si vzbudili, vidzte teraz, jako ju pretrpíte alebo si ju ulahčíte. Milost hľadať musíte v tom, aby káratel vás nebol prísný dľa vašej zásluhy... Tak hovoril kráľ; a ja snažil som sa darmo, abych niekoľko z radcov jeho získal ku prospechu nášmu: snaha moja nadobudla mi len presvedčenie, že kráľ zavrhol nás bez vášne, kdežto u všetkých druhých našiel som osklivosť i veľkú rozhorčenosť. I dozvedel som sa, že sa v našej veci Matias ku kráľovi českému chová veľmi drážlive, tak že tento ustavične ho musí chlácholiť i zvláštnymi poselstvami; pán Kostka prišiel sem z tej príčiny.“

Hajtmani počúvali zprávy tieto zachmúrené, jedni s hnevom, druhí so starostou. Sám Švehla zahľadel sa bez pohnutia pred seba, jakoby ani duchom nebol prítomný. Keď ale Zbynek dokončil, pozdvihol hlavu s vyjasneným čelom.

„Nie veľmi dobré počuli sme noviny,“ hovoril hlasom, ktorý neprezradzoval žiadne pohnutie. „Ale marno bolo by strpčovať si nimi myseľ. Dobre urobil Zbynek, že nás vytrhol z jalových nádejí a z každej nejistoty. Nebudeme sa obzerať po cudzej pomoci — pomôžeme si sami!“

Taká dôvera u Bratrov vždy našla pôdu kyprú; hajtmánovia počali reptáť na všetku cudziu milosť.

„Veď sme sa nikdy na svet nespoliehali — i nebudeme nikdy zúfať, keď nás opustí!“ hovorili najpovázlivejší medzi nimi.

„Rozvážte si dobre tieto noviny,“ dokladal Švehla. Nie dnes už, ale, dá Bôh, skoro sa poradíme, jako máme ďalej pokračovať. Ostatne starosti, ktoré musíme znášať, najlepšie bude ukryť pred zástupom Bratrov.“

I rozišli sa náčelníci Braterskí od vrchného hajtmána; len Zbyňka Švehla ešte zadržal u seba.

(Pokračovanie nasleduje.)

Ohlas skál.

Legenda.

Boží zvestoň, ctený Beda¹⁾,
Tiahne širým svetom,
Vlasy jeho prekvitajú
Snahobielym kvetom.

Oči jeho neprezračnou
Rúškou tma prikrýva.
Ale v srdci jasné svetlo
Lásky k Pánu býva.

Boží zvestoň, ctený Beda,
Tiahne širým svetom,
Vieru Krista ľudstvu káže
Nadšeným slov vzletom.

Na tej púti bohumilej
Chlapčok ho sprevádza,
Kde sbor ľudstva, tam slepcovi
Kázanie narádza.

Dostanú sa raz podvečer
Do hustého lesa —
A v tom lese ozrutných skál
Množstvo k nebu pnie sa.

Tu chlapčoka nadšla razom
Roztopašná chvíľa:
„Otče, kážte, zo všetkých strán
Je tu ľudu sila!“

Sopne stavec ruky k nebu,
Nadšením sa chveje
A z jeho úst spasenia slov
Celý prúd sa leje.

Prosí, kára, napomína,
Písmo vysvetľuje;
V Jezu Krista uverivším
Spasenie slubuje.

A keď skončil Božie slovo,
Večnej pravdy prameň,
Tu sa ozve zo všetkých strán:
„Amen, otče, amen!“

Chlapec strpne veľkým strachom
Ježia sa mu vlasy
A svedomie v ňom lomcuje
Káravými hlasmi.

Chlapec strpne a sa trase
Jako tá osyka,
Keď sa vetor ľahkokrýdly
Jej lísta dotýka.

Na kolená pred starčekom
Kľakne, spovedá sa
A kajúca slza líčkom
Bladým poberá sa.

Tichý pokoj sa na tvári
Starčokovej zorí,
Milým a otcovským slovom
K chlapcovi hovorí:

„Toto nech ti je príučkou
V budúcom živote,
Nepochybuj o všemoci
A Božej dobrote.“

Pán je veľký, všemohúci,
Svety sa mu koria;
A kde srdce ľudské mlčí —
Tam skaly hovoria.“

Adolf Svätopluk Oswald.

¹⁾ Ctený Beda = Beda venerabilis bol mních a vierozvest anglický, žijší v VIII. storočí. Chybný bol nie len nábožnosťou a horlivosťou v povolání svojom, ale i zvláštnou učenosťou. Pôv.

Cisárove nové šaty.

Prostonárodnia povest' od *J. C. Andersena.*

Kedy bol, kedy nebol, bol raz jedon cisár, a ten cisár veľmi obľuboval nové nádherné šatstvo tak, že si ho prečasto kupoval a všetky peniaze vydával len na to, aby bol švarne oblečený. Staral sa o svoje vojsko a mal záľubenie v divadloch, konských dostihoch a prechádzkach len preto, aby sa vždy v nejakom novom obleku objavil. Na každú deňniu hodinu mal iný oblek, a keď sa hovorilo o panovníkovi, že je v shromaždení, o tomto cisárovi sa hovorievalo, že je v šatnici!

V jeho sídelnom meste bol veselý život. Čo den prichádzalo ta množstvo cudzincov. A jedného dňa prišli ta i dvaja šibali, ktorí sa vydávali za tkáčov, i roztrusovali o sebe povest', že znajú tkať tkaniny veľmi krásne, jaké si kto len zažiada. Hovorili, že jich tkaniny majú veľmi krásne barvy a vzorky a šaty majú tú zvláštnosť, že tomu človekovi stávajú sa nevidomými, kto buď čo úradník nenie na svojom mieste alebo kto je veľmi hlúpy.

„Boly že by to za divotvorné šaty,“ mienil cisár, „keby jich mal na sebe, rozoznával bych hlúpych od učenyých, i vedel bych, kto nenie schopným úradníkom v mojej krajne! Ano, ano, takú tkaninu musím si zaopatrít!“

A dal obom šibalom na závdavok mnoho peňazí, aby sa hned do tkania dali.

Cudzinci postavili hned svoje krosná a robili jakoby tkali; ale na čluku nebolo ani nitky, ačkolvek si dali vydať najtenší hodbáv a za prácu závdavkom mnoho a mnoho zlata. Hodbáv predali a utržené peniaze strčili do kapsy, no za prázdnyimi krosnami tkali ustavične až pozde do noci.

„Rád bych vedel,“ hovoril sám k sebe cisár, „kolko rífov už natkali!“

Ale pomysliac si na to, že len múdry človek alebo úradník k svojmu úradu spôsobný, čo je natkané, videt môže, nechcel sa sám o tom presvedčiť, i umienil si, že pošle ku tkáčom najdriev nekohto iného, lež by

sám pozrel, jako tkajú. Celé mesto vedelo, jaké podivné vlastnosti má táto tkanina, a každý chcel zvedet, jako je jeho sused hlúpy alebo nespôsobný a farbavý.

„Pošlem svojho starého poctivého ministra ku tkáčom,“ hovoril pre seba cisár, „ten najlepšie jich tkaninu posúdi, je muž rozumný a neznám nikoho, kto by úrad svoj lepšie zastával!“

Isiel teda poctivý starušký minister do izby, kde oba šibali za krosnami sedeli a tkali.

„Pán Boh pomáhaj!“ hovoril minister sám k sebe. „Veď nič nevidím!“

Ale nikomu nič o tom nepovedal.

Oba šibali žiadali ho, aby ku krosnám bližšie pristúpiť ráčil. I pýtali sa ho, či je vzorka švarná a či sú barvy pekné, a ukazovali mu prázdne krosná. Ubohý starý minister pretieral si lepšie oči, jak pozerá tak pozerá na milé krosná, ale kde nič tu nič, nebolo na krosnách ničeho, nebolo ani nitky.

„Pane Bože na nebesiach!“ myslel si minister, „snaď som len preca nie hlupákom? To bych si bol nepomyslel, no musím o tom mlčať. Alebo bol bych asnaď neschopným úradníkom? Bože uchovaj! Nepoviem, že som nič nevidel.“

„Nuž pane, či nič nehovoríte?“ opýtal sa jedon z týchto tkáčov.

„Oh, to je divotvorná, veľmi pekná tkanina!“ odpovedal starušký minister dívajúc sa okuliarmi svojimi na krosná. „Krásna vzorka, krásne barvy! Teší ma veľmi, že podám zprávu cisárovi, jak veľmi sa mi tkanina líbí!“

„Teší nás veľmi,“ hovorili oba šibali udávajúc mená bariev a popisujúc vzácne vzorky veľmi výmluvne.

Starý minister dával pozor, aby i on to cisárovi rozprávať mohol, čo i učinil.

Po tejto návšteve žiadali šibali ešte viac peňazí, o mnoho viac hodbávu a zlata predstavujúc, že to všetko ku jich práci potrebujú. Čo dostali, schovali si a nekúpili ani

nitku ku tkaniu, i tkali na prázdnych krosnách ďalej.

O nejaký čas poslal cisár k nim iného poctivého úradníka, aby sa presvedčil, ako ďaleko dielo pokročilo, a či sú s nim už hotoví. Vyslaný úradník pochodil tak, jako starušký minister. Díval sa, díval, ale na prázdnych krosnách nič videt nemohol, preto že na nich ani nitky nebolo.

„Či je krásna tá tkanina?“ pýtali sa oba šibali, i ukazovali a vysvetľovali krásu vzoriek, ktoré tam neboly.

„Nie som hlupákom,“ myslel si poctivý cisársky úradník. „tak by sa môj úrad nehodil pre mňa, vlastne ja do úradu svojho! Bola že by to pekná vec, budem o tom mlčať!“

I vychvaloval dielo, ktoré nevidel, a radostne jich ujistoval, jak krásna je tkanina, jak krásna je farba a jak prekrásne vzorky. A tak rozprával i cisárovi.

Celé mesto nehovorilo o ničom inšom, len o krásnom diele. A cisár sám chcel ho videt, dokiaľ tkanina je na krosnách. I vysiel zo svojho palácu v sprievode mnohých výtečných muzov, medzi ktorými boli i oba poctiví starí úradníci; i vstúpil do dielne k obojm šibalom, ktorí za prázdnyimi krosnami neunavene tkali.

„Či to nenie znamenité dielo?“ ohlasovali sa oba poctiví úradníci. „Vaša cisárska milosť nech len ráči pozreť na vzorky a barvy!“

I domnievali sa, že ostatní tkaninu vidia, i ukazovali prstom na prázdne krosná.

„Jako to,“ myslel si cisár, „veď nič nevidím! To je hrozná vec! Či som snáď hlupák, či som neschopný byť cisárom? Nič hroznejšieho by pre mňa nemohlo byť.“

„Oj, krásna, krásna!“ hovoril nahlas cisár. „Ja som celkom spokojný s dielom.“

I prisvedčoval hlavou a díval sa na prázdne krosná.

Nechcel povedať, že nič nevidel. A všetci, čo v sprievode cisárskom boli, dívali sa, dívali, až oči vyvalovali, a dobre že si jich nevyhladeli, ale kde nič, tu nič, nikde nič nevideli; a preca ohlasovali sa po cisárovi:

„Oj, krásna, krásna!“

I radili, aby sa cisár obliekol do nových nádherných šiat z tejto tkaniny v čas veľkého odbývať sa majúceho sprievodu.

„Jaká to znamenitosť! Jaká to krásna a nádhera!“ ozývalo sa zo všetkých úst a každému žiarila spokojnosť z tvári nad zdarilým tým dielom.

Cisár sám ozdobil oboch šibalov krížom záslužným a vymenoval jich za svojich cisárskych dvorských najvyšších tkáčov.

Deň pred slavnosťou boli oba šibali až do druhého rána za svojimi prázdnyimi krosnami a mali rozžatých sto voskových sviec. I mali plné ruky práce, aby nové cisárove šaty dohotovili. Robili, jakoby tkaninu z krosien znímali, tu zase ju roztahovali, veľkými nožnicami strihali a šili.

„Chvála Bohu!“ zvolali zrazu. „Šaty sú hotové!“

Cisár odprevádzaný najvyššími panstvami prišiel do dielne oboch šibalov, a tito pozdvihli do výšky ruky, jakoby nečo držali, i zvolali:

„Hľa, to sú nohavice! Tu je kabát, tu je plášť!“ a tak to išlo ďalej. „Šaty ľahké jako pavučina! Človek sa nazdá, že nemá nič na tele; ale práve to je tá najväčšia zajímavosť!“

„Pravda veru,“ prisvedčovalo všetko panstvo, no nikto z nich ani nitku nevidel.

„Vaša cisárska milosť, ráčte sa dať vyzliecť,“ hovorili oba šibali, „aby sme vašu milosť pred veľkým zrkadlom do nových šiat obliekli.“

Cisár vyzliekol sa celkom a šibali postavili ho pred veľké zrkadlo a robili, jako by mu obliekali šatu za šatou, a cisár obracal a krútil sa pred zrkadlom.

„Aj, aj! Jak krásne priliehajú! Jak utešene slušia!“ volali všetci zrazu. „Jaký to vkus! Jaká krásna bariev! Utešený to oblek!“

„Vonku čakajú už s baldachynom,“ hovoril najvyšší cisársky obradník.

„Hotový som!“ riekol sám cisár. „Ale povedzte, či mi svedčí tento oblek?“ a poobzeral sa ešte raz pred zrkadlom otáčajúc sa, jako by ho zo všetkých strán videt chcel.

Komorníci, majúci niest povlek, siahali k zemi, jakoby ho od zeme zdvihnúť chceli

a išli s pozdvíženými rukami, jakoby niesli povlek, ale nechceli nikomu vyzradiť, že nič nevidia, že nič nenesú.

Takto kráčal cisár pod baldachynom v sprievode slavnom, a po ulicach a z okien bolo počuť volanie:

„Hviezdy nebeské! Jak čarokrásne sú cisárove nové šaty! Jaký to nádherný plášť so skvostným povlekom! Jak krásne priliehajú šaty k telu!“

I nik nechcel uznať, že nič nevidí, aby nebol vyhlásený za hlupáka alebo za úradníka k úradu neschopného. Takého šťastia nemal posiaľ žiadon oblek cisárov.

„Ale veď nemá nič na sebe!“ ozvalo sa jakési dieťaťko.

„Bože na vysokom nebi! Či počujete, čo nevinnosť detská hovorí?!“ hovoril otec dieťaťka toho, a jedon povedal druhému, čo dieťa hovorilo.

„Ale veď nemá nič na sebe!“ zvolal na ostatok celý zástup.

Cisára mrzelo to veľmi, lebo to bola skutočná pravda, o ktorej on posiaľ pochyboval. No, pomyslel si:

„Teraz musím už len takto slavnosť dokončiť!“

A komorníci išli za nim a robili, jakoby niesli plášťový skvostný povlek, i nebolo tam ani povleku, ani plášťa!

Preložil A. Sytniansky.

Nerozumie mňa svet

(Od Šándora Petöfyho.)

Nerozumie mňa svet!
Po vôli mu nenie,
Že mojej pieseňky
Dvojaké je znenie?
Že jak môžem teraz
Prespevovať žalost,
Keď som len pred chvílkou
Takú javil radosť?

Človek a občan som,
Človek — jak šťastlivý!
Čo občan cítievam
Vlasti osud lavý.
Hneď zaplačem, keď sa
Zalúbim v dievčinu,
Zas za vlast v žiali sa
Slzy mi rozplynú.

Na niadrach mám lásky
Kytku kvetinovú,
A na hlave — vlasti
Korunu trňovú.
Tu na lutňu z čela
Krupaj krvi zpadne,
A nevôňný listok
Z pestrej kytky zvädne.

Divinkov - Svedermickij.

K a n d i l i .

Náčrtok zo života „Zelených.“

Komu z cestovateľov, ktorí navštívili (letohradom) a vodometom, majúcim štyri stĺpy porfyrové a s velebne dolinkou tou chajúcou mu utešenou dolinkou „Nebeských žblnkotajúcih potôčkom!“ . . . Keď človek prvýraz zazre Kandili, pomyslí si jakoby

táto kvetúca, neďaleko mesta ležiaca dedinka bola kopčok, na ktorom svedomná Vila nesúmerne, no podivuhodne, roztrúsila kiosky, pestrobarevné zadržky, obydlia, vinice, stromy a hroby, ktoré ležiac pod čarokrásnym východným nebom a odrážajúc sa v silných vlnách Bosporu, skutočne veľkolepé divadlo predstavujú.

Kandili možno považovať za krajinku z neba zpadnutú... snáď preto vždy hruší sa ta slávičkovia a iní rozveselujúci ptáčkovia, pretože snáď i nachádzajúci sa v ňom vždy pociťuje rajskú rozkoš a žije tam chvíľky samé blažené.

No divno, že krásna a mila táto dedinka má tak odporne meno, aké je Kandili — krvavá zátoka!...

Zvedavý čitateľ a dychtivá čitateľka dozvie sa to z nasledujúcej rozprávky.

* * *

V jednom z posledných rokov sedemnásteho storočia, jedného májového večera, jaký predstaviteľ si môže len ten, ktorý videl z Bosporu Caribrad ožiarený tisícerymi žiarami, mečatami a jich minaretmi, zahalený nebeským závojom ľubovonnej noci májovej, ako i veľkolepé paláce ožiarené, jakoby veľké vidiny v úžine spojujúcej more Čierne s Marmorským... pri tajomstvennom svetle bládného mesiaca neďaleko domku v stromoradi, kde rozkvetávajúce sa púčiky stromov šopkaly si radostné zvesti o započatom svojom rozkvetu — stáli dve osoby, jakoby dvaja milostní sláviči, ktorí prileteli na krásne a melancholické to miestočko, aby ospevovali svoju lásku...

„Ano, milý môj! Musí to byť... Dozol, abych zavčasu kročila na cestu svojho šťastia; urob mi tú obeť.“

Mluviaca táto osoba bola krásna deva, ľubezná ako čerstvo vykvitlá májová ruža, ktorá bola široko ďaleko zveľobovaná pre neobyčajnú svoju schopnosť k tancu. Jej ľubebný pravidelný obličaj, bielosť, veľké čierne oči, dlhé tmavé vlasy, stihlá postava, slovom celá jej osobnosť a jednoduchý, no úhladný oblek svedčily, že je deva pôvodu čerkeského.

Bola to láska, najmocnejšia to u ľudí sila, ktorá vyviedla ju z vlasti; na krydlach najmocnejšieho a najvýznamnejšieho citu toho preletela naša Čerkeska na brehy bosporské, kde v tomto okamihu sme ju videli pri boku mladého a mužného zahradníka, ktorý dávno už opravdive bol sa stal milým panovníkom jej srdiečka, jako sa i vladárkinou duše jeho tiež už dávno stala.

„Tak ma nechávaš; ja ťa teda musím ztratit, a ztratit navždy? Či chceš bývať jako jednoduchá tanečnica v tom paláci, ktorý ja dnom i nocou so svojimi súdruhmi na nohách budem strážiť, keď sa v ňom nachádzať budeš?! Nikdy, Adila moja, nikdy... kým tento meč v moci mojej bude a kým táto krv bude sa prúdiť v žilách mojich, nik nesmie odvážit sa, aby ťa odňal mojej láske, ani sám náš pán cisár...“

„Veď vieš už, že už tretiraz Kezlara, riaditeľ háremu cisárovoho, ráčil ma podobrotky žiadať; neverím, že i naďalej použije ceremonie... a potom...“

„A potom?“

„Možno, že ztratím svoju hlavu.“

„Mýliš sa, moja drahá, drier by musela moja padnúť,“ doložil Ali, mužný to mladík, kladúc svoju ruku na meč.

„Preto ja, abych sa zachránila, jako i teba, musím privoliť,“ hovorila Adila... „A potom, kto vie?... Keď sa stanem milostnicou sultanovou, čo iste dosiahnem svojim tančením, a keď budem mať v rukách svojich každú moc, a pod svojim porúčenstvom velmožov, janičarov a zahradníkov, kto sa osmeli protivit sa mne sultanke, abych ťa povýšila na vezíra v cisárstve?!“

„A potom?“ dopytoval sa Ali.

„Budeš mať veľkolepý palác a ľubezný kiosk blízko paláca haremového a tento tvoj kiosk bude mať malé tajné dverka, ktoré povedú do zahrady harem...“

„Anjelu!... urobíš ma šialeným... milujem ťa, Adila!... Tak noc táto má byť poslednou, ktorú trávim s tebou v krásnej Božej prírode?“

„Nie,“ riekla Adila, „Bôh dá, že ztrávime spolu ešte o mnoho krásnejšie noci v zahrade harem...“

Oba milenci položili si svoju ruku na srdce, jakoby si prisahali večnú lásku.

No, už končí sa láska pre nich; ved dali prednosť sláve pred posvätnou láskou...

* * *

Medzitým iná scéna, celkom rozna od scény opísanej, diala sa v jednom kúte pri kiosku cisárskom na Kandili, blízko potôčka „Nebeských vód.“

Iná dáma, nie každodennej krásy, horie si na bohate okrášlenom kresle pri jednom z prepočetných okien kiosku.

Bola to slavná Revea Gjulnus — „Jarnia ružová voda,“ favoritka slavného sultána Mahomeda IV., ktorej veľký vplyv za dlhý čas panoval.

V okamžení tomto zdala sa veľmi nespokojnou a zarmútenou.

„Nuž teda môžeš sa čistým svedomím domnievať, že ten klieštenec, o ktorom mi hovoríš,“ hovorila obracajúc sa k vernému svojmu Kertarovi Isufovi, ktorý pred ňou na kolenách klacal, „že ten tanečník bude v stave vykonať to, čo mi hovoríš?“

„V skutku, sultánka moja, ja ti to slubujem.“

„A skutočne predstavi sa ona zajtra pred sultanom? ...“

„Ano, cisárska milosť, to si sám, jeho veľičstvo, žiada.“

„A je skutočne tak švarná, jako sa hovorí?“

„Krajšia nad vás nenie, sultánka moja.“

„Ale skoro tak, jako ja.... či nie pravda?“

„Oj nie!... ale...“

„No, mlč už, prosím ťa, dnes dákosi mnoho hovoríš. Ale, čo som ti chcela rozkázať? Už viem. Pošli mi toho klieštenca, keď vykoná tvoj rozkaz... Musím mu niečo prichystať: musím ho odmeniť.“

„Ano, moja sultánka, musíš mu niečo urobiť, na príklad to, čo on urobí...“

„Či to možno?! Čo hovoríš, dva priestupky naraz!“

„Inak to ani nemôže byť, cisárska milosť...“

„Dobre, Isufe, no musíme drier odbaviť Čerkesku, tu švarnú moju sokyňu... i uvidíme. No, ponáhľaj sa, utekaj.“

Kezlara sa poklonil až k zemi i odišiel.

Gjulnusa spievala obľúbenú svoju arabskú piesenku.

* * *

Na druhý den večer chystala sa slavnosť v cisárskom kiosku pri „Nebeských vodách.“

Jaká to slavnosť! Jak omámujúca ozdoba! A načo to osvetlenie, kvety, vence?... načo tá uchvácajúca hudba?... načo tie zástupy zahradníkov, strážiaceho kiosku?... načo i ten ruch v hareme cisárskom a tie bohaté okrasy tanca a slávy žiadostivých odalísk? Na to, že jeho veľičstvo sultán prítomný bude prvyraz pri tanci istej mladej a švarnej Čerkesky.

Kiosk pre tanečiarov určený lezal strimo nad bosporskou úžinou, bezprosredne nad ústím potôčka pri mori. Tam všetko dychalo rozkošou a blaženosťou.

Kiosk bol okrášlený čačinou a kvetami. Priezračná jak kristálové sklo voda pohrávala si ustavične v mramorovom bassine. Zlaté a srieborné kadidlá roznašaly v tanečiarňi tú najľubeznejšiu vôňu a vrcholce stromkov a kriáčkov svodne sa kolimbaly pod zlatými lúčami mesačka, ktorý velebne vznášal sa oblohe zo strany východnej.

Tichým krokom prechádzal sa cisár po tomto kiosku... netrepežlivo očakávajúc príchod slavnej tanečnice.

Konečne objavila sa Adila!

Sultán posadil sa v tom istom okamžení na svoje bohaté kreslo, hudba zahrála a naša Adila pustila sa zrazu do tančenia. A jako tančila! Dívajúci sa na tú devu čiernych vlasov pôvabne sa vlniacich po jej alabastrových pleciach, na tú tanečnicu, ktorá tak majstrovscky krížovala biele sťa mlieko a červené jak zore ruky a lakte na svoje prse, pozorujúci umenie tanečné tejto Evinej dcéry, jak nedostihnute zná sklaňať svoju krásnu a stihlú postavu, tvoriac pri tom divné poklony, vždy dla hudby — riekol bys, že to nejaká Sylfida, že to anjel nadzemský.

Chybal ešte jeden kúsok, by zatančila Adila, ku ktorému ale potrebovala pomocníka.

I pristúpil k nej klieštenec — ten, ktorého sila mala dla vôle Gjulnusy životu jej šťastnému nešťastný koniec.

Adila trhla sebou, keď sa jej len rukou dotkol. No, tančila ešte majstrovskéjšie než drier.

Sultán očarovaný umením Čerkesky, ktorá sa mu zdala byť bájočnou Vilou, vstal zrazu a namieril kroky svoje k nej.

Klieštenec to zbadal, i pritiahol ju bližšie k sebe, jakoby utekal od sultána, a hľa, nôžka tanečnice sa pošmikla a ona zpadla — do vody!

Pripísalo sa to nešťastnému pádu.

Zavolali na pomoc. Jako blesk zjavil sa zahradník Ali a hodil sa do prúdu; no marne.

Nešťastný milenec nevidel už viac ani svoju milenkú, ani svetlo tohto marného sveta.

Nie div, veď i on jak mnohý mladík divajúci sa na svet cez barevné okuliare, len pre život vyvolenej vladárky svojho srdca nechcel pred časom stať sa obeťou Morany!

Keď jej hovoril raz:

„Ver, že mnohé cesty križujú sa v živote, z ktorých jedni k svetlu, druhé k tme sa blížia; putuj k svetlu — družka tvoja nech je stála vernosť, lebo len v nej a v cnosti prebýva spokojnosť.“

Jako vidieť, ona neupotrebila uprimnú jeho radu.

Ale náš zahradník dal prednosť v tom nemilom pre neho páde smrti pred životom.

Našiel on v smrti lásku a kto môže riecť o „zárode všetkých skutkov“ že nenie životom?!....

No, nechajme to, aby sme dopočuli celú udalosť.

Prosred noci mesiac v takej tajomnej, no preca zlatej jasnosti svietil a klonil sa už ku západu. No neosväcoval ani jednu skoro driernejších osôb. Nebolo počuť než stenanie a praskot stromov a halúz. Riekol by človek, jakoby všetko to osvetlenie, všetko to hodovanie, hluk, vôňa a vônné kvety i — pôvabná tanečnica nebolo nič iného, než unášajúci sen, ktorý v jednom okamžení zmizol. Ale preca tri osoby nachádzaly sa ešte na kiosku, kde sa odohralo to hrozné drama. Tie tri osoby byly: Gjulnusa, Isuf a vykleštený tanečník.

„Či si ju ztadeto hodil do mora?“ pýtal sa potutelne Kezlara tanečníka.

„Ano, velavážny môj pane,“ odpovedal s úsmevom klieštenec.

„Id' teda i ty, aby si ju našiel,“ hovoril Kezlara a zhodil ho z kiosku.

Prúd zachytil v okamžení nešťastníka a odniesol ho do hlbiny morskej, a tichosť, ktorú ten výjav bol prerušil, navrátila sa opäť v jednom okamžení.

„Ach,“ hovorila krásna Gjulnusa, ťažko no preca vďačne si oddýchnuc, „toto je tretia duša, ktorej vzala som, čo i prosredne, život.“

A teraz už nebude sa žiadna zo spanilomyslných čitateľiek a žiadan z ctených čitateľov diviť nad menom utešenej dedinky Kandili.

Preložil *Sytniansky*.

Upečený kocúr.

(Humoreska.)

Doktor Terpentín bol divnou chlapinou. Čo pilný lekár a dobrého srdca človek bol preca jako starý mládenec vždy mrzutým, dudravým, — opravdivé to kyslé pivo; jedným slovom mal svoje čudné zvláštnosti. —

Jeho výsluhy byly: Bora a Dora. Tamtá s jedným okom, táto s jednou nohou. Bore frkol kamenček do oka; keď ho dr. Terpentín chcel odstrániť, vybral náhodou oko a kamenček ostal tam dnu. Dora prikulhala sa už na svet len o jednej nohe.

Jeho láska klonil sa ku dvom živočíchom, týkajúce sa srdca a žalúdka. Srdce svoje výhradne venoval starému kocúrovi „Murovi.“ Žalúdok ale neobyčajnou túhou vinul sa za pečenými čvícami.

Muro tešil sa zvláštnej priazni svojho pána. Zajímavé to bolo vidieť, ako Muro prednými nohami chemiac, vyzdvihnutým, na konci zohnutým chvostom, hlavu brusiac o sáru, otáča sa okolo nohy pánovej. Medzitým súcha ho pán ľavou rukou, pravou mu davkujúc hryzky kávu namočenej zemle. A tá usmiechaná tvár, a tie sladké príhorory doktorove, a brndziaca odpoveď Murova svedčily o úprimnosti a vrelosti jich obapolnej útlej náklonnosti.

Známo je zo skutočnosti, že ľudia bezdetní zvláštnou priazňou a péčou nesú sa oproti zverom, už šipsom, fešerlom, už mandom a cinám. Jim je svobodno predeseným hostom taniere pred nosom lízat, alebo prichádzim po hlavách poletujúc guano rozsievať.

Už sme spomenuli, že p. doktor čvícaly nárúžive rád jiedával a preto, v čas letní nie tak pre horučosť, jako radnej „ex absentia turdi pilaris.“ t. j., že čvícál nebolo, býval unaveným, kdežto v zimnú dobu, keď severní hostia doleteli, úplne oživil.

Jaseň r. 1872 bola kromobyčajne teplá. Saison čvícál nezapočala sa ešte dlho a dlho, náš doktor upadával do malomyseľnosti — do choroby, rečenej „mania turdo pilaris.“

Tak sa zdalo, že ten čas proti jeho žalúdku nepriateľský „szövetség“ usnoval.

Bora prezerala pilným okom pondelkové trhy, no marné snahy! Od žialu nad nezdarom skoro si svoje jedinké oko vyplakala.

Dora úbohá daromným behaním takmer zoderala si tú jednu nohu do kolena — a všetko nadarmo!

Konečne preca raz doletel prvý pár čvícál na „hrbčok.“ Jako jich čierne čizmičky bedlivé oko Borkino zazrelo, ihneď dualistické čvícále strčila do koša — a hnala s nimi domov.

Vtiahnutím čvícál do domu vtiahol i pokoj do duše doktorovej. Pacienti poznamenávali, že dr. Terpentín od dávna už tak

útle nepriliepal flajstry, tak nežne nepúšťal žily jako dnes. Po dokonaných návštevách spiechal domov, kde už čistotne a riadne prikrytý stól pohotove stál.

Odhodí klobúk, palicu, poklepkáva si prstami ľadvie, a keď si takto krátky marš na lačnom bruchu odbubnoval, sadol si k stolu.

Dora donáša z kuchyne jiedlá. Bora obsluhuje okolo stola.

Obed nebýval početný na jiedlá, no bývaly pripravené obzvláštnou vyberanostou.

Prešla polievka, mäso, strova — všetko to pri všednom pocite. Tento príjem zalial dobrým vínom.

I očakáva poslednie túžené jiedlo — čvícaly.

Mlaskaním jazyka dáva doktor gastrologickú netrpezlivosť na javo, klopaúc vidličkou po taniere.

Rozdrapia sa dvere.

Dora vpáli.

Pravou nohou zatvorí rozšklabené dvere, i vrhne na stól kúriacu sa misu s veľkou rychlosťou.

Istotne ju páčila.

V ružovom rozmare vopchá si doktor servietku hlbšie pod bradu...

„Jazerná strela! Ký že je to čert?“ zakričí vysokočivší zo stoličky doktor.

Pred nim na mise leží jakási opacha, čvícálám ani z ďaleka nepodobná.

„Beda, ach, prebeda!“ zalomí rukama Bora. „Veď je to chvostík z kočky.“

Doktor vyvaliac oči, pichne vidličkou do tej maštrancie a zavolá:

„To je obojčok môjho Mura!“

Ano, ovšem.

Vyvalený leží pred nim upečený „mucedelník“ — Muro.

„Čo to? Jako to?“ ...

Bora ošklbaná, slaninkou obložené čvícaly vložila do rúry, i podpálila do sporáka. Muro nezbadaný, dla svojho pána vrúci milovník čvícál — a to mu napokon ani zalieť nemôžeme — vtiahol sa do rúry a dal sa do chrúmania pečenky. Keď už Bora sporák podkúrila bola, nič zlého netušiac, zatvorila dverka na rúre, odojdúc na to po

víno do pivnice. Dora pobrala sa na studňu po vodu. Muro teda nikým nemýlený a tiež nič zlého netušiac tešil sa o samote, i bez prekážky oberal ptáčiky. Tu sa rúra hreje, i počne ho na odtlaky náramne inkommodovať, i prekladá nohami, ale to už horšie lež v Sahare... Chce von na čerstvé povetrie, keď i tak už úlohu svoju plnou mierou dokončil. No, „stoj noho!“... dvere byly zavtorené... Nastal zúfanlivý tanec. Marne pozdvihoval hlas všetkými škálami, tančil a pískal, pískal a tančil — a kým sa služby vrátili nazad, on s pečenkou v žalúdku po hrozných trapiech sám ležal pečenkou, vystretý na panve.

Pekný život, špatná smrť, — smrť taká, jakou úbohé vdovy Hindusské hynú, s tým jediným rozdielom, že sa tie „dobrovoľne“ vrhajú do ohňa, nášmu Murkovi sa to ale vonkoncom nechcelo.

Čierny skutok ležal vo svojej oškvrkutej nahote pred sdesenými očami svedkov.

Ťažkým srdcom odal sa pán doktor do svojho remesla, do povinnosti pytvania. Výsledok pytvania bol:

„Nálezohlad.

Muro, dla zamestnania kocúr, najlepšieho veku, neženatý — jak nie civilne — následkom náhlej neprirodzenej smrti pytvaný a lekárske mu skúmaniu je podrobený. Telo má dobre vyvinuté, svalovité; všetky štyri nohy rozprestrené, chvostik čneje do výšky. Barva očí je neznáma, lebo je — bezočivý, i barva kože nevedomo jaká bola, lebo pustil srst. Pravdepodobne bola jedno- lebo dvojbarvistá, ponevác trojbarvistý kocúr nikdy nebýva. Na krku pozorovať obojčok z mo-

sadzy s literou „M.“, čo jeho totožnosť s Murom konštatuje. Modzog, krvou podbehnutý vyplňujúč úplne črep je hojný, dokazujúč vysoký stupeň kultúrni zosnulého kocúra. Ďalšie vniutornosti neposkytujú nič zvláštneho. Srdce je neobyčajne veľké. V žalúdku nachodily sa pozostatky ptákov, medzi tými dva celkom dobre zachované žalúdky, v nichž sa už svobodným okom, tým zreteľnejšie ale miškokropom¹⁾ zrnká borovky — „baccae juniperi communis“ — videt daly. Bola to teda poslednia strava pod pytvou postaveného jednotlivca. Zo všetkeho tohoto patrná je teda smrť následkom upečenia sa a síce bez predbežných urážok násilia, teda v zdravom živom stave. Ponevác ani rodinné ani iné domáce okolnosti toho spôsobu neboly, žeby Mura k samovražde boly hnaly, ani žiadna a nikým jakého kolvek mena a pôvodu málomyselnosť na ňom pozorovaná nebola — s celou istotou zatvárat sa dá, že smrť upečenia sa nestala sa samochťiac, ani vražedelne, ale stala sa nešťastnou náhodou. Čo týmto atď...
Dr. Terpentín.“

Dr. Terpentín vydýchol si hlboko.

Nehoda neostala bez následkov na zdravie nášho doktora. Appetit opustil ho a krčie lomcovaly mu srdcom. Neustále námahy a prikladanie sympathetickej mačej mádry s mačacím blyskom na srdce zdvihly ho z postele.

Navštívil som ho v kríži. A on mi povolil hrozitánsku tú historiu pustit do verejnosti. Na zdar!

¹⁾ Asnaď mikroškopom?

Sadzač.

Laskomerský.

Prednášky o poesii slovanskej.

Od Eudovita Štúra.

(Pokračovanie.)

Ponevác život ľudský je už uvedomený i v duchu, duch teda má byť povýšený; za to si on vo svete germanskom osobuje veľiké právo, a z tej príčiny i tie zjaviská, ktoré sú duchu docela odporné, bere do poesie, na pr. náruživosti, pomstu atď. a tým samým poesiu zničí a zobecní. Toto zobecnenie ducha, obecného života predstavovanie, alebo

radšej zníženie umenia je vyvedené: v *románe a v novele*, v ktorých sa už nič inšie len samá obecnosť predstavuje, tým sa ale umenie jako umenie zohavuje — a končí.

Videli sme v germanskom svete poznanie, ale ešte nie uskutočnenie ducha. Toto poznanie ale ešte nemie najvyšší stupeň ducha, ono musí byť v živote skutočne, alebo vo svete uskutočnené. Preto musí poesia na vyšší stupeň vystúpiť, musí sa duch i toho sveta, kde sa on pánom ukázal, zmocniť, musí byť zoživotnenie ducha. Svet romanský a germanský k tomu naskrze prijsť nemohol, jemu bolo určené poznanie, ale nie uskutočnenie ducha. Sú i v ňom niektoré úkazy, ale to sú len jednotlivé. Tak povstaly v ňom rozličné spoločnosti, ktoré sa namáhaly, aby slovo Božie uskutočnili, na pr. spoločnosti philanthropické a svobodní murári, ktorých snaženie bolo, ľudstvo v jednom bratstve spojiť, jak ono jedným duchom, jednou podstatou stáva, tak má i vonku bratsky sa objasť. Jako symbol tohoto snaženia predstavovali kostol, v ňom kľenutie značilo nebo, za to na ňom predstavovali hviezdy, chóry mali značiť strčiacie čiastky z mora, potom zem (dlažba) značila zem a more, na nej delfíny a rozličné zvery a predmety si vykresľovali atď. Je v tom myšlienka tá: jako je kostol sochou slova Božieho a oslavovania Boha, tak má celý svet byť týmto staváním Božím, celý svet má sa v jedon kostol, jedon chrám pretvoriť a spojiť. Ale teraz už nemajú hlboký význam tie spoločnosti, nie sú viac ukryté tie tajnosti. Sú ešte i druhé spoločnosti toho snaženia, len že tam niet tej myšlienky kresťanstva a zákona večného, ale viac myšlienka svetská, práva atď. je jejich základom. Také sú spoločnosti komunistov, ktorí by chceli ľudstvo v jednu prácu spojiť, na jednaky spôsob imania medzi ľuďmi rozdeľovať atď. Ale všetky tie spoločnosti sú len jednotlivé a odtrhnuté namáhania a nič viac. Je v nich práve odporne toho, čo by sa uskutočňovať malo: človek, ktorý prišiel k povedomiu, náramne si mnoho osobil, z jeho mysli a vôle všetko riadil, za pána sa vystrčoval, a z tohoto osobovania vyšly náhlady o msti, o pod-

maňování, o práve; jako vôbec právo germanské vyteká z tohoto prameňa. Z tohoto ale musela vytiecť veliká skazenosť. My máme kritické položenie; bo celý svet, ktorý nás vyučil, valí sa na nás a zhubné myšlienky na nás prichádzajú. Ale to všetko my musíme odhodit, bo na týchto rozvalinách nič nevidíme, a nepríjdeme skorej k úlohe našej, kým si ju neusvedomíme a čistou vôľou nezadržíme. — Ešte i na inakších cestách sa ukazuje poznanie ducha, ale sa tam uskutočnenie a učenie za fantom vyhlásilo. Voltaire hovorí, že kresťanstvo je bláznivosť, Kristus že je fanatikus, kaukliar, nebezpečný človek atď.; túto absolútnu dokonalosť, toho zvrchovaného svätého a najčistejšieho Bohočloveka takto vyhlásiť! — Ale chráň nás Bôh! jak sa k tomu učeniu dáme, teda složme si ruky, udríme sa v prsia a urobme testament, ač k druhej mysli neprídeme, ač druhá vôľa nebude v nás. Vidíte tisíc Ochechul stojí pred nami, oj kolko namáhania treba, aby sme vôle, sily, smelosti nabrali, za čistú a opravdivú myšlienku sa posväcovať. V svetách tých slnko už zapadá, zúfalosť, rozdrobenosť, roztrhanosť jich opanovaly!

Ale ešte sú v svete, ktorí nezúfajú, ešte stojí svet, ktorý má pevné základy, svet, kde na miesto rozdrobenosti: celok; na miesto interesov: láska; miesto špintania: oslavovanie Boha; miesto rozpačitosti: dôvera; miesto zapádania: vychádzanie slnka; — ešte je svet, ktorý nezúfa, ktorý je nie rozdriapaný, ktorý je naplnený vierou Boha, ktorý od Boha očakáva spasenie — je to svet náš. Tešme sa, to je svet náš, svet slovanský. V tom sú ešte hlboké základy, na týchto sa má vystaviť stavba ohromná, velebná, vznešená, pred ktorou všetci smyslníci, všetci, ktorí na ducha zabudli, do služby Baala upadli, sa poklonia, na kolena padnú a všetci z tejto stavby potešenia a pokoja nadobudnú. Táto stavba bude naše dielo, bude oslavovať Boha v svete, bude triumf velebnosti ducha, bude život historie, bude život Slovanov. Prial by som si mať hlas zvonu a hromu, aby som zkameneľé nášho mladého pokolenia duše prerazil, a ho k viere,

nádeji, k vóli pevnej a práci vyzval a ponúkol. Tisíce hubí našu mládež, a myšlienka pravá len jako malilinké svetlo kahanca v temnej noci len kde tu prebleskuje.

Pochop poesie slovanskej. Čože teraz bude ten náš svet, čo naša poesia? Čo je za charakteristická známka a znak na nej vybitý? V poesii symbolickej oslavuje sa Bôh v prírode, a človek je ešte len červ; v poesii klasickej žije duch Boží v človeku, ale ešte nevedomený; v poesii romantickej život poznaný uvedomený, ale ešte neuskutočnený, len vo výjavoch tak rečeno vo vytrženiach a jednotlivcoch sa zjavujúci náš svet slovanský má oslavovať Boha, uskutočňovať to poznanie, za ktorým sa celý svet germanský hnal: a to bude poesia slovanská.

V poesii symbolickej je život Boží v prírode, a kto jej to zapre? Či Bôh nestvoril prírodu, či v ňom nepanuje myšlienka Božia, ale nevedomená? Ale tento život nemá len byť jako v klasickej nevedomený a jako v romantickej poznaný; lež život Boží musí človečenstvo uvedomené preniknúť, musí sa vo všetkých potahoch vyvinúť, musí sa v človeku a tvorú dokonálo zvestovať, k tomu jedno i druhé si musí ruky podať. A toto objatie sa života Božieho so životom nevedomeným v prírode, je poesia slovanská. Ona je oslavovanie Boha v človečenstve, oslavovanie Boha vo všetkom, čo je jeho, a toho shromáždzenia v jeden chrám tak veľký, jako meno Božie. Toto isté je staré slovanské náboženstvo, v ktorom len to chýba, že človek jako človek nie je uvedomený jako Syn Boží, ale ono je v prírode mnoho vyššie jako východ, v starom slovanskom náboženstve celá žije príroda; z tadial vidieť, že je všetko jeden sväzok diela Božieho. V našich povestach máme toho prekrásne dôkazy, tie premeny sú v tuhom sväzku s prírodou. Teda poesia naša slovanská bude: oslávenie všetkeho toho, čo je skutočne duchovnie, pravé, a tohoto význam tak rečeno analogia bude príroda. V poesii slovanskej musí byť všetko, čokoľvek je čisto duchovnie, musia byť všetci jednotlivci len

vyplnители vznešeného a veľkého ducha a služba v tomto sú predmety poesie slovanskej, na pr. náboženstvo, národ atď. Jednotlivca strasti sú nie predmetom poesie našej, to predstavuje romantismus, za to u nás jednotlivca láska, česť, nárúživost atď. nikdy nemôže byť hlavnie, ale len pobočné. U nás jednotlivec jako jednotlivec nemôže žiť len pre seba, ale stojí v službe pravdivej všeobecnosti, a tak vystupujú všetky veľiké charaktery slovanské. Nemci nemajú odhodlanosti za ríšu duchovniu, či oni reformácii právo politické vybojovali? Kurfürst Saský a Brandeburský tak malicherné postavy boli, že Švedčan musel prísť dokázať právo reformacie; ale ano keď jich dakto urazí, hneď, hneď válčia. U nás za lásku, česť a vernost nik nezomiera, ale Slovan je verný tomu, kto ho k poznaniu pravého života a k sláve vedie; German za svoju vernost očakáva dar (Lehn); Slovan ide, že je tak; a toto je vysokost nášho národa, nášho sveta. Vezmite naše slovanské charaktery, na pr. Husa odhodlanost a pevnost (*Luther* prichádza do Vormsu a tak sa tu splaší, že si jedon deň k premýšlovaniu žiada), Hus ani okamženie sa nemýlil; *Petra V.* ustavičnou myšlienkou je, obec svoju povýšiť, a tej pravej myšlienke deň a noc žije. *Sobieski* osvoboduje Viedeň, a keď *Leopold* vyjde, ani sa dobre neobzre naň, ale *Sobieski* vie, že stojí v službe človečenstva a hovorí *Leopoldovi*: „Toto je môj syn Jakub, ktorého som si na obranu kresťanstva vychoval.“ *Komenský* ustavične pracuje za spoločnosť, v ktorej bol; jeho nekonečnou túžbou je osveta ľudstva, on cez celý život v strastach a prenasledovaní trávi. *Kosciusko* ustavične myslí osvobodit' Polsko, ale nemôže, ide do Ameriky, a tam za samostatnosť bojuje, navráti sa potom do vlasti, ale zas nemôže vôľu svoju vyviešť, ide do Švajčiarska a tam chudobnice napomáha. Všetkyh týchto mužov namáhaním a službou je: oblažiť človečenstvo. — Národy germanské na Rím sa valiace sú surové, slovanské ale sú plné lásky kresťanskej, ony vo vojne lapených alebo svobodne púšťajú, alebo jich do svojej rodiny prijímajú. Táto čistá láska, ktorá v celej poesii slovanskej

zachvieva, musí všetko v jedno spojiť, musí vrchy preniknúť a človečenstvo preraziť. To bude stavba počínania nášho, tejto stavbe doniesť jeden kamenček, bude veľiká zásluha, bude šlachetná a vznešená práca každého Slovana. To bude našou hviezdou, po ktorej bleskami po rozsiahlom poli poesie slovanskej pôjdeme.

Povedali sme, že svety pred nami upadly a viac nie sú spôsobilé stvoriť poesiu, či azdaj myslíte, že k tomu len zovniutornej spôsobilosti treba? Umenie musí byť prerazeno tým, čo hýba svetom, ale čo v tej hrudnatosti? Nadchnutie prichádza z dákej veľikej myšlienky, ale takej v predošlých svetoch viac už nemáte! Svet germanský bol na stupni Boha Syna, ale treba i Ducha Svätého, bo bez neho niet spasenia. Toto upadnutie je priechod do druhého sveta, tam, keď niet zúfania, niet roztrhanosti, nevoli atď.; ale kde na odpor tomu svetu hlboký pokoj sa rozlieha. Bude poesia slovanská *prípravenie, dovršenie všetkých predošlých, ona je doplnenie poesie*. Bude poesia naša *objatie* ducha uvedomeného s celou prírodou, ktorá je jeho symbolom, duch v nej bude pánom a všetko inšie bude jeho podlahou. Poesia slovanská bude *oslavovanie* všetkeho toho, čo je v svete uvedomenom a neuvedomenom, oslávenie vesmíra; poesia taká bude poesiou poesie. — V symbolickej poesii je život Boží v prírode; v klasickej život Boží v človeku, lež ešte neupovedomenom; v germanskej poesii všetko rozhodene spojiť, všetko jednostranné doplniť, duch poznany prejde do skutku a tu sa oslávi. To je veľiké povýšenie poesie. Ale nebude to slúžiť len jednotlivcovi, ale musí stáť v službe na pokynutie ducha obecného, človek ho cítiť a nim hýbaný byť musí. Takého Slovana vystúpenie bude našou poesiou oslávené, vyvýšené a zvelebované. V poesii našej je skutočné spojenie medzi svetom, kde zákon vedomí vládá, a medzi svetom zákonov neuvedomených, alebo prírodou, príroda bude sestra a duch bratom, príroda sa nesmie jako u Germanov odmrštiť. Medzi prírodou a duchom máš ustavičnú analogiu; jako príroda prácami sa unaví tak i duch.

Tento život prirodzený musí slúžiť za symbol, musí byť zjaviskom ducha, na ktorom sa on vyjaví. Tejto tak určenej poesie je naša národná poesia podstatou a základom, za to táto poesia národná musí sa poznať, všetko, čo v nej leží, vyzpytovať, aby sme poesiu našu v jej čistej pôvodnosti vystavili; pravda je síce, že genovia veľikí tak vystavia diela jak majú byť, ale to poznávanie našej poesie ešte nevytvára. My ešte dosiaľ nemáme čisto slovanské dielo poetické, ani Mickievicz, ani Kollár, ani Puškin nevystavili čistú slovanskú poesiu, mnoho v nich ešte cudzích živlov je natkané.

Z pochopu samej poesie slovanskej vyteká, že *ona je a bude harmoniou sveta*. Keď Slovania v historii vystupujú, vždy tak sa javia, aby i medzi svojimi pokoj urobili, a i druhých k pokoji priviedli. Pozoru hodno, že Slovan bol, ktorý večnú harmoniu sveta vynašiel. Kopernik prvý ukázal večné zákony sveta. Jako Slovan vynašiel harmoniu v prírode, tak i v ríši ducha naide ju Slovan. Všetky obrady a podstaty poesie predošlých národov budú len pobočné v poesii našej, ale nikdy samostatné, nikdy romantism jako romantism nevystúpia, nikdy symbol jako symbol, ale príroda jako tajná vykladateľkyňou ducha, jako potrebná k harmonii, a jako bola v plastickej poesii, ukazuje sa v poesii našej. V Slovanstve bude hlboký pokoj, a tento pokoj bude hlasom piesní slovanských; bo vedenie toho, že to všetko jedným zákonom žije, vedenie toho života večného a pracovanie za to musí doniesť pokoj svetu. Svet slovanský povie svetu: „pokoj Boží, ktorý prevyšuje všeliký rozum ľudský, budiž“ atď. V našej poesii slovanskej ani samostatnosť symbolu, ani jednostrannosti romantismu nebude, ale všetko, všetko bude spojené vo veľikom umení poesie slovanskej. U nás vôbec panujú krajnosti (extremy), najrozpuštějšíja sebevoľnosť a pokora najvyššia, a z tadiaľ vidno kolko síl musí mať duch náš a že jich premôcť musí — tieto krajnosti dotiaľ budú v našom svete, dokiaľ k pravému sebevedomiu svet náš neprijde, a za to máte u Slovanov tú najvatšiu a najčistejšiu posvätenosť. Nikto

iným tak dobre nerobí jako Slovan. Krásny príklad toho máte na Pavlovi a Alexandrovi, cároch Ruských. Pavel posielal Suvarova, aby tým kniežatom, ktorým Francúzska poodobierala zeme, pomohol; Alexander tam, kde mohol najväčšiu svevolu ukázať, kde sa mohol pomstíť za zapálenú Moskvu, tam sa pomstíť, ale keď Rusi prišli k Parížu, všetko sa jim klaňalo, Alexander všetkých nechá v pokoji a nikomu sa nič nestane! To je sila, kde ja môžem všetko jedným uderením sboriť a preca všetko nechám v pokoji. Ale máte i odpornú krajnosť u nás; keď sa dakto chce prebrať, a za obecnosť pracuje, teda sa mu postaví do cesty, ohava, šlachetnú vôľu prekážajúca, nad to sa vypínajúca. To je naše vyhnanie z rája, to odpadnutie od nášho sveta, bo čo si ty? Ty si len čiastočka tej istej harmonie, ty si jednotlivec medzi inými. Slovanov vystúpenie v histórii nebude mať charakter pomsty osoblivej, ale bude mať charakter súdu, v ktorom vždy moci vyššie vystúpi.

Na príklad jaká je harmonia medzi duchom a prírodou v poesii slovanskej, navediem niektoré piesne:

Hory, hory, čierne hory,
Však nad vami smutno stojí.
Sestra bratu hlávkou myje
Do vojny ho vypravuje.

Ach, moj bračok premilený,
Kedy že mi prideš z vojny.
„Sestra moja premilená,
Vyjď že ty von po tri raná.“

Prvé ráno von vyzrela
Biele zore uvidela;
„Ach, Bože môj premilený,
Už je brat môj oblečený.“

Druhé ráno von vyzrela,
Červené zore uvidela;
„Ach Bože môj premilený
Už je brat môj v prudkom ohni.“

Tretie ráno von vyzrela,
Čierne zore uvidela;
„Ach Bože môj premilený
Už mi je brat posekaný.“

Všetci páni z vojny idú
Môjho brata kone vedú.
„Páni, pani radní páni,
Kde ste môjho brata dali?“

„Veď sme ti ho neprepili,
Ani v kartách neprehrali.
Tam ti leží pri Dunaji,
V čiernej zemi zakopaný!“

Nemáte krásnejšieho kusu, jak všetko utešené, clovek to nemôže bez pohnutia slyšať. Neuvádza sa tu darmo: „hory hory čierne hory,“ „jak nad vami smutne stojí,“ — ale je to výraz smútku sestrinho, to je tá harmonia, ten sväzok jej duše, tu je všetko symbolické, ale hlavné v nej je *sestra* a *brat*, ale i plastické: láska sestry k bratovi. Tú lásku a smutok má vyjaviť príroda; sestra vybehne von, a vidí zapálené zore, potom červené atď., tu máte plastický pokoj, ale pokoj nie za milenku, ale za vlast, brat ide do vojny, a tak musí byť vo svete našom, musí sa v ňom panovanie ducha zachvievať, bo druhé je nepatrné. — Kozák ide do vojny, poručeno mu je od starších vývodíť, matka ho požehnáva a sputuje sa ho:

„Kedy že mi z vojny prideš?“

„Keď sa triráz tráva rozzelená“
odpovedá syn.

I tu je príroda symbol, Kozák je s ňou tak srastnutý, že s ňou i v dalekosti žije, a svoje tajnosti jej sveruje. Vzor našej čistej poesie je *Králdvorský Rukopis*, tam máte staré názory slovanské:

„Z črna lesa vystupuje skála,
Na skálu vystúpi silný Zábój.“

Zábój vystúpi na skalu, vlast je utlačená, vlast to je jeho, za to nemá pokoja, nie že ho dakto obrazil, nie za milenku, ale za vlast smúti: tá skála z črného lesa vystupujúca je dačo hrozné, a ona má značiť pomstu Zábójovu, ktorá sa vyzdvihuje; a na tejto: „obziera krajiny na vsie strany, zamúti sa od krajín ote vsiech“ atď. Tá celá báseň je tak slovanská, že sa môže za vzor celej slovanskej poesie vziať. Tak krátky názor máte na druhom mieste:

„Vody uchvatiču mnoztvie cudích
I prenesechu své zvesti na druhý breh!“

Jak utešene, — vrahov vlny zbúrené pohltia, ale priateľov vlasti na druhý breh prenesú!

Bodjanský vydal spis: „o národnej poesii slovanskej.“ On v diele tom mnoho pekného má; ale poesiu slovanskú ani dobre neurčil, ani nevedel vyviešť na rozličné výkvetý poesie našej, jako je: ruská, poľská, slovenská, srbská atď.; preto on je jednostranným. Bodjanský na krátko určil poesiu slovanskú, že je: *srovnávajúciosť idey a formy*, ale to je nepravda, bo i v iných poesiach srovnávajú a sodpovedajú formy samej podstaty, potom v poesii slovanskej sa všetky formy samej podstaty slievajú, i uderenie i rozmer. Potom hovorí, že slovanská poesia má hlavne prírodu sláviť, ale tak by bola symbolickou, to je nie pravda; v národnej poesii našej sa síce náramne príroda velebí, ale nie jako samostatná. V povestach našich vystupuje príroda, ale tieto sú najstaršie, z ktorých už ani zbla nezostalo. Že Slovania prírodu milujú, je isté, ale to je nie dost k dokázaniu oslavovania prírody; bo Slovanom v prírode musí byť dačo čo jim šepce, že to nie háj jako háj, na tom sa zakladajú veštby, kde príroda tlumačí. V našich piesňach a povestach vrana kváče, a toto kvákanie veští prípady budúce:

„Leteli nad nami, leteli havrani,
Milý večný Bože čože bude s nami“
alebo:

„Zaspievaj ptáčičok na kosodrevine
Čo komu súdeno, toho ver nemine.“

V duchu slovanskom musí byť, čo mu šepká, čo ho s prírodou objíma; i je v duši slovanskej dačo tajného, o čom ani vy mudráci neviete. Národ k čomu má vôľu to si volí; Germáni vyvolili si pošmúrne hory a morá; odtiaľ jich vypínavosť a tekavosť; ale my sme sa ďaleko od mór rozložili, a len veľkými vojnami prišli sme k morám. Je v našej duši podstatne dačo, čo nás k prírode viaže, do nej zažije, ale nie jako Bodjanský hovorí, že len preto národ náš prírodu miluje, to je nie určenie poesie našej.

Slovanská poesia je zahrnutie všetkých poesii, je doplnenie všetkeho, čo je nedovršené, je oslávenie Boha vo svete, a preto *úplná čistá harmonia*. Príroda má veľiké miesto v našej poesii, a keď sa do života

nabliadneme, vidíme v ňom hlbokú lásku k prírode, príroda je tak rečené žitie a duch je puls. Bodjanský hovorí, že Slovania vôbec boli roľníci, ale prečo boli roľníci? musí v jich duchu dačo byť, čo jich k prírode viaže, je dačo vyššieho v slovanskom duchu, je tušenie, že je príroda sestra a duch bratom; preto Slovanovi ešte i teraz žije celá príroda, a má význam ten, že on v nej ducha a jeho hnutie vidí, v žiadnom národe ne-najdete toľko prirodzených udalostí, toľko tlumačení prirodzených, bo Slovanovi všetko hovorí; nech mu vrana zakváče, nech mu vrabec čviriká, nech mu v ľavom uchu zazvoní, to všetko je tlumačenie prírody; z rapotania straky vám príchod hostov vysvetľuje atď. Mnohí proti poverčivosti hovoria, ale tí skutočne neznajú sväzok medzi prírodou a duchom, je v tom hlboký význam, jakoby tí racionalisti vidieť mohli? Tohoto sväzku prírody a ducha nachádzame v celej poesii slovanskej, vezmime na pr. „Jelena“ z Rukopisu Kraľodvorskeho:

„Beháše jelen po horách
Po vlasti poskakova,
Po horách po dolinách
Krásna parohy nosí“ atď.

„Ajta junoše po horách chodiva
Dolinami chodiva v luté boje“ atď.

Ten jelen a ten mladík sú jedno, medzi nimi je sväzok; mládenca zabili, ale jelen ešte chodieva po horách. Jelen je vždy spojený s mládencom, a za to, keď sa spieva, že mládenec zabitý leží, ale jelen ešte chodieva po horách, tým väčší smútok sa predstavuje, a pod junáka tým hlbšiu žalost v nás pôsobí:

Leže junoše v chladnej zemi,
Na junoši roste dubec, dub;
Rozkladá sa v suky šir a šir.
Chodieva jelen s krásnyma rohama,
Skáče na nožičkách ručiček,
Vzhúru v liste piena táhle hrdlo.

Také isté tlumačenie prírody máte v piesni „Kukučka“ —:

V širom poli dubec stojí,
Na dubci zezhulice,
Zakukáše, zaplakáše
Že nenie vežďy jaro atď.

alebo:

Veje vetor po doline
Moja mladost len tak hynie,
Len tak hynie, len tak hynie
Jako listok v bukovine.

Toto spojenie je docela inšie ako *bájka*, ktorá robí priechod ducha východného do sveta európejského; bo u nás je duch uvedomený, ale preca príroda zostáva v spojení s duchom, a tlumačí významy ducha. Duch slovanskej poesie podobá sa bratovi, dívajúcu sa na tichú, pokojnú, krásnu sestru, a táto naňho milostno hladí, a oči do výšky, na svojho brata obracia.

Aby sme sa ďalej po poesii slovanskej pustili, treba nám na krátko prehliadnuť *rozličné články* poesie, jak je ona v samej seba vniutornosti svojej rozdielna.

My máme rozličné nauky a umenia; svet je dvojaký *vonkovský* alebo predmetný a *duchovní*, duch ale je vždy vo svete, i v tej, i v tamtej strane. Duch môže sa sám vo svojej vniutornosti vídať, sám seba určiť, alebo môže si z vlastnej vôle predmetnosť utvoriť. Poesia, ktorá len predmetnosť spieva, ktorá z vniutornosti sa nevyliava, je *poesia epická*, naproti tomu, keď sa duch zo svojej vniutornosti vylieva, svoje hnutie ukáže, povstáva *poesia lyrická*, kde sa predmetnosť podľa svojho určenia vôle človeka tvorí, je *poesia dramatická*. V dramatickej poesii musí byť vola vyslovená, musí jednotlivec alebo človek zo svojej vôle jednať a robiť, a toto jeho jednanie so všeliakými událosťmi a odpormi predstavuje dramatická poesia. — Teraz tieto tri konáre poesie prezrieme, a tak ku slovanskej poesii pristúpime.

I. *Epická poesia* predstavuje predmetnosť, ktorá môže byť alebo bezprosrednia, alebo sprosredkovaná, a toto je *dej*, dej teda je hlavný v epike. Dej ale je ešte nie čin, bo dej vlastne je, kde sa neberie ohľad na vniutorné určenie sa, ale okolnosti ma určia, a ja bez konečného určenia seba, púšťam sa k činu, predmetnosť ma tak určuje, že ja k tomu musím sa mať, tak ale že i tu moju svobodu a moje jednanie zdržím. Bude teda dej predmetom epiky, dej ale sprosredkovaný,

a síce jednaním osoby epickej, bo predmet bezprosredne daný je v symbolickej poesii, v ktorej príroda jako sa javí, sa predstavuje.

V klassickej poesii človek sa z ničosti, v ktorej dotiaľ bol, vyzdvihne a sám robí; preto je *klassická poesia* hlavne epická. Rek tak robil, jako jeho bezprosrednie hnutie ho ponúklo, len že sa sám pánom dokázal, stav takýto je stav hrdinstva. Keď také jednanie a také pôsobenie vystaví poesia, je epická, ktorá do klassiky náleží, bo jako sochárstvo je klassické umenie, tak i klassická poesia je epická, ktorá do klassiky náleží, bo jako sochárstvo je umenie klassické, tak je poesia klassická *αριστοτελική* epická. V réckom svete duch ešte tak neprevyšuje, žeby mohol podstatným byť a dramatické činy vyvádzať, v svete tom duch je ešte na rovnováhe, v svete greckom dráma sa len ešte započína, jako naša slovanská epická poesia z väčšej čiastky je už dramatická. Dramatika nová vôbec o mnoho vyššie stojí a je opravdivejšia jako Grekov, na pr. v drame vystupuje Faust, ktorý si všetko určí, zo svojej vôle sa odhodlá a čertu zapíše, medzi starými dramami „Antigone,“ keď jej brat v žalári zomre, žiada kráľa, aby ho dal pochovať, bo to povinnosť a zákaz Boží, nie to ešte tu toho povedomia a tej vniutornosti ducha, čo u nás; v germánskom svete na pr. „Oslobodenie Jeruzalema“ stáva sa jích vôľou, jích rozmyslenosťou a určením sa, aby hrob svätý a zem svätú z rúk nepriateľov vytrhli. Naproti tomu Greci docela epicky vystupujú tak, jako na to treba. Agamemnon jich volá do vojny, oni idú, bo sa Grecku veľiká krivda urobila, na listy priateľov sa odhodlajú k Troji atď. Príklad vzoru epickej poesie je Homer. Achill docela epicky vystupuje, keď sa mu páči bojuje, ale keď mu priateľa Patrokla zabijú, smrť táto ho pohne, a on sa pustí do bitky atď. V epickej poesii docela mizne spevec, naproti tomu v lyrike vidieť ho celého, v dramatike ale vidíš i jednajúce osoby, ale vidíš i spevca, ktorý tu má príležitosť i svoje city, mysle atď. privádzať, na pr. Shakespeare v „Hamlete“ a Goethe vo „Fauste,“ o živote, o čertu atď. jako svoje myšlienky vpletáva atď. I v našej

epike viacej je príležitosti básnika poznať, my máme v našej národnej poesii všetky tri; o týchto ale nižšie hovoriť budem.

Poesia epická, jako som povedal, predstavuje predmetnosť, predmetnosť táto môže byť alebo bezprostrednia, jako keď sa *príroda* nie jako príroda, ale Božími silami hýbaná opíše, a keď sa táto bezprostrednia predmetnosť spieva, bude básne: teogonická, kosmogonická alebo náboženská, ktorá sa prírodnými silami, ktoré sa jako Božie považujú, zaoberá. Ďalej predstavenie môže byť vôľou ľudskou vyvedené, predmet ten ale nesmie z dvojakosti vôle pochádzať, kde na jednej strane čo je opravdivé, na druhej ale jeho osoba by sa predstavovala, bo to je stano-

visko kresťanské, na ktorom na jednej strane stojí určitost veci, na druhej *ja*, pri tom musí povstať považovanie, reflexia; na stanovisku reflexie ale niečo epiky; to len v dramatike smie vystúpiť, na pr. kráľ Leár premýšľa, či má všetkých zatratiť, či všetkým pokrevným veriť atď. V epike toho nemáte, bo v epike musí byť ešte vôľa bezprostrednia, mrav, obyčaj atď. okolnosti tak so sebou nesú, a ja s tým prúdom idem. — To je ale nie *čin*, ale *dej*, na pr. vyhodím kameň, ten spadne a dakoho zabije, je dej, ale moja vôľa o tom zabíť nič nevie. — To je *udalosť*. — Takýto dej, ale sa v epike predmetne predstavuje.

(Pokračovanie nasleduje.)

Rozmanitosti.

† **Ferdinand Dobrotivý**, čo uhorský, český, horvatský atď. kráľ **V.**, čo cisár rakúsky **I.** Ferdinand narodil sa 19. apr. roku 1793, čo najstarší syn Fraňa I., cisára rakúskeho a kráľa uhorského atď., z druhej manželky, Marie Theresie, princezny oboch Sicílií. Byv chorlavý, nemohol sa prísnejšiemu zamestnaniu venovať; čo i potom malo na neho veľký vliv. R. 1830 bol korunovaný za kráľa uhorského a v nasledujúcom roku zasvätený s Mariou Annou Piou Karolinou, dcérou sardinského kráľa, Viktora Emanuela. Po otcovej smrti 2 marca 1835 stal sa i cisárom rakúskym. Umierajúci otec odporúčal mu knieža Meternicha, čo najlepšieho služobníka a priateľa, jehož rady držať sa mal, následkom čoho, jako i následkom jeho chorlavosti, r. 1836 pod menom „štátnej konferencie“ ustanovené bolo dákesi vladárstvo, v ňomž okrem Meternicha zasedali arcivojvodovia, Ludvik a Franko Karol, a gróf Kolovrat. Roku 1836 korunovaný bol za kráľa českého, r. 1837 ale za kráľa lombardského. Vláda síce hladela všemožne k povzneseniu priemyslu a kupectva, menovite kroz zavádzanie paroplavby a parovozby, ale vzdorovala ideám nového veku a oprave v državnej sprave; jediné uľevnenie, ktoré sa stalo pod-

daným, bolo sriadenie vojáčenja a zníženia vojanskej služby zo 14 na 8 rokov. Keď r. 1846 Krakov vytyčil zástavu svobody, vláda napriek protestu zo strany Francúzska a Anglicka, osvojila si ho a s tým bojom súvisiace i povstanie sedliakov proti šlachte udusila. Roku 1847 vykonal Ferdinand dielo, ktoré bude jeho ozdobou v histórii nesmrteľnou, vydaním patentu k zrušeniu a vymeneniu sa z robôt a nevoľníctva. Ruch svobody privítal z Italie i do Rakúska, menovite ale do Uhorska, ktorý prinútil Meternicha k odstúpeniu, u Uhorsko dostalo ústavu a vlastnie ministerstvo, a síce prosredkovaním arcivojvodu Štefana, i pre financie a vojsko. Ponevác prebudené národy žiadaly viac a viac, a Ferdinand zdráhal sa príliš popúšťať, nastala revolucia a nebezpeč vo Viedni, ktorú ohňom a mečom potlačiť nedovolovalo mu jeho mäkké srdce, a utiekol do Olomúca. Ponevác ale Ferdinand zdál sa dvoru veľmi miernym v oči na ostrie vystúpiť sích udalostí, naklonen bol k tomu, že 2. dec. 1848 zriekol sa trónu a práva v prospech brata svojho arcikniežata Fraňa Karola, ktorý ale ihneď postúpil trón svojmu synovi, Jeho Veličenstvu Fraňovi Jozefovi I. Od tej doby žil Ferdinand v Čechách — jako riekaval

— „na pensii,“ oddaný pobožnému a dobročinnému životu, a síce v zime v Prahe, v lete ale na svojich zámkoch v Ploškoviciach a Zá-kupoch, výmuc sviatok sv. Jána Nep., ktorý mu býval najzácnejší. Z Čiech bol vyburcovaný len invasiou pruskou r. 1866, pred ktorou utiahol sa do Solnohradu. Zomrel dňa 29. júna 1875. Mrtvola jeho pohrobená je v cisárskej krypte pod chrámom vv. oo. Kapucínov vo Viedni.

† *Vilma Pauliny - Tóth*, manželka veľk. p. Viliama Pauliny-Tótha, podpredsedy „Matice Slovenskej,“ v 38. roku veku svojho. po dlhej a trápnej nemoci dňa 13. júla zomrela a 16. t. m. slavnostne pochovaná je v Turč. Sv. Martine. Ačkoľvek rodená maďarka z Keckemétu, mala vždy srdečnú sústrasť s utrpením slovenskej pravdy. Bud jej pokoj v zemi a sláva v deň vzkriesenia!

Slepý básnik Milton pojal za manželku veľmi švarnú devu, no čo do povahy opravdivú Xantippu. A tak nebola domácnosť jeho žiadnym rájom. Buckingham, chcejúc básnika potešiť, hovoril raz: „Vaša pani je krásna jako ruža.“ — „Možno,“ odpovedal Milton smutne: „ale ponač čo slepec krásu bariev rozoznávať nemôžem a sladkou vôňou ruže oblažený nebývam, pociťujem len jej ostré trne.“

Indiani vo Washingtone. Časopisy novyorské vypravujú o vyslanstve Indianov Sioux, ktoré prišlo do Washingtonu v záležitosti predaju „čiernych kopcov“ a hovorilo s komisarom Smithen, ktorému sverené sú záležitosti indianske, čo sa stalo 18. mája. Indiani boli v celej svojej ozdohe, okrášlení súc perím, šperkami a celí tetovaní. Najprv prišli Indiani cheyenskí, vedení Binghamom, i uvedení boli poriadkom dľa jich hodností „Osamelý roh“ v čele, pred komisara. Odprevádzal jich Vil. Fielder, tlumočník, ktorý býval medzi Indianmi kmena Sioux za 22 rokov, unesený súc nimi ešte čo dieťa, keď povraždili Indiani kmenu Corbeaux jeho brata i dve sestry. Po nich predvedení sú Indiani, majúc v čele náčelníka „Pestry chvost.“ Tento mal čierny hodboavný klobúk a vchádzajúc, hovoril dobre po anglicky: „Jako sa máte?“ Na to prišli Indiani Ogallalovia, v jich čele náčelník „Rudý mrak.“ Tito tiskli ruky prítomným

riekajúc: „Haon!“ Komisar Smithen riekol k nim: „Dúfam, že nebudete sa sťažovať na pobyt svoj vo Washingtone a že odchádzajúc presvedčení budete, že zanechali ste tu dobrých priateľov.“ „Haon,“ riekli náčelníci. I vstal „Rudý mrak“ a podávajúc komisarovi ruku, riekol: Keď hovorím, prosím vždy veľkého ducha, aby počul slová moje; lebo pravdu hovorím Bieli ľudia hovoria ku mne veci lživé a veľmi ma dojalo, že musím cestovať do Washingtonu k samému veľkému otcovi (predsedovi) a hovoriť s nim. Preto som prišiel.“ I sadol si. O chvíľku povstal, i hovoril ďalej: „Keď hovorím o ludoch bielych, ktorí nepravdu ku mne hovoria, nemyslím tým ľudí bielych, ktorí tu sú.“ I nastala veselosť medzi nektorými náčelníkmi.

Polské národné museum vo Švaicku. Sprava poľského národného museumu na Rappersvylerovskom hrade vo Švaicku uverejňuje „piaty roční výkaz,“ ktorý ukazuje na rýchly vzkvet toho ústavu. To museum môže dnes považované byť za jedno z najbohatších ohľadom na historické pamiatky a dokumenta. Tento výsledok svoj má čo ďakovať mnohým darom od rozličných zemí, jako i zakupovaniu značnejších sbierok. Medzi jiným obsahuje v sebe 120 sväzkov tisícerych dejepisných aktov. Medzi rukopisami vyniká rukopis povestného orientalistu Sietraszewského, ktorý kedysi stál v pruskej službe. On objasňuje pomery Turecka k Poľsku a Rusku dľa tureckých letopiscov. Dopisy poľského kráľa a jiných chýrečných poľských mužov sú príliš zajímavé. — Knižnica museumu obsahuje temer veškeré diela poľských kronik a dejepisov, osnovu zákonov a konstitucie, úradný denník snemov od r. 1764; všetky poľské časopisy od r. 1768, jako i bohatý výber cudzích časopisov s významnou dejepisnou látkou. — Knižnica táto má mnoho zriedkavých kníh a tolko dublettov, žeby sa z nich ešte i druhá knižnica mohla založiť. — Umelecký oddiel ukazuje mnohé tisíce ocelo- a medorezov, najviac kruz poľských umelcov alebo dľa poľských obrazov vyhotovených; podobizne vytečných mužov, národné kroje a albumy, ktoré vyobrazujú kraje Poľskej. Vo všeobecnosti tieto umo-

plody poskytujú dôkaz o značných umeleckých pokrokoch Poľskej. — Numismatické zbierky sú veľmi bohaté a obsahujú zriedkavé exempláry a početné dublety. — V archäologickom oddiele nachodia sa mnohé zaujímavé predmety, ktoré v Poľskej boli vykopané. — Sbíerka zástav z rozličných časov zaslúži veľkej pozornosti.

Nový vynálezok v obore ďalekopisu urobil nedávno H. Bencker, úradník pri správe bavorských telegrafov. Podarilo sa mu totiž složiť aparát, ktorým sa bez všetkeho prispenia ďalekopisca, pôvodnie písmo vo všetkých jazykoch, signatury, podobizne, plány atď. do najväčšej vzdialenosti s takou istotou telegrafovať môžu, že original i kopia do podrobnosti sú podobné a súhlasia. Aby ct. čitateľ o tomto aparáte aspoň nejaký pojem urobiť si mohol, podotýkame, že sa všetky veci, ktoré takto telegraficky do dialky sa majú preniesť, píše lebo kreslia zvláštnym, k tomu účelu pripraveným čiernidlom na srieborný papier, ktorý sa na valec tak natáča, aby sa písmo lebo kresba bez každej ďalšej pomoci mohli telegrafovať.

Mesto Kabul v Afghanistane (v Asii), zastihnuté bolo dňa 18. nov. m. r. strašným zemetrasením, pri čom 1000 domov bolo zničeno. Zemetrasenie nastalo tak chytro, že ľudia ani domy svoje opustiť nemohli a tak biedne zahynúť museli.

Baskovia. V poslednej dobe púta na seba pozornosť celého nášeho sveta boj vlády španielskej proti povstalcom Karlíckým, ktorí bojujú pod zástavou kráľov Bourbon-ských. V boji tom má veľký podiel kmen Baskov. I nebude od miesta, jestli sa zmienieme o ňom. Baskovia zachovali od pradávnych časov svoje mravy, svoju reč a svoj kroj až do dnešného dňa nezmenený a trvajú, uprosed pred tým monarchického štátu, pri svojich zdedených inštitúciách republikánskych. Pred časmi bol národ tento najskôr po celom polostrove rozšírený, lebo nielen meno Španielsko (España), ale i množstvo mien riek a miest polostrova pyrenejského pochodí z baskyckého, zvláštného to nárečia, ktorému sa žiadne iné nepodobá a ktoré len v provinciách Biscaya, Guipuzkoa a Alava

sa užíva. Úplné podmanenie tohoto ľudu, ktoré sa nepodarilo ani Arabom, ani západným Gothom, zostalo i pre vládu španielskú vždy len snom. A tak je tento tvrdohlavý ľud, ktorý sa s podivuhodnou vernosťou krčovitě svojich zvykov a mravov pridrižiava, s cudzou svojou rečou osamotnelým ostrovom ostatného sveta. Baskovia sú celkom ľud veľký a silný. Mužovia sú svalovití, ramenatí, obyčajne nad prosredniu výšku a jasnej pleti. Vlasy barvy nie veľmi temnej, sú i zriedka bladé. V dobromyslých tahoch jich kulatých obličajov pozorovať možno jakysi ťah melancholický, ktorý jich tým zajímavějšími robí. Baskovia sú veselí a plní života a preto oddaní náruživě radovánkam všetkého druhu; zvlášte vo sviatky a nedelách radi vo spoločnosti sedia pri plných žbánoch vína hlboko do noci. Sú povahy cholerickej, tak že snadno sa nahnevajú, preca zriedka svár jich v opravdivosť prechádza, kdežto susedný Navarčan alebo Aragonec veľmi často k nožu siahne. Ačkoľvek sú Baskovia až k vysrednosti rozpustilí a i surovejší lež ostatní Španielci, starajú sa preca verne o svoj dom a rodinu, milujú ženu i deti, sú pilní a v povolani svojom prícnliví a neunavení. Všetko, čo od otcov zdedili, je jim sväté, pri čom s najväčšou vernosťou sa pridrižujú. Baskovia sú najlepší katolíci celého Španielska a snad i celého sveta a preto jich príchylnosť ku veci Karlíckov. Jako všade tak i tu vyznamenávajú sa zvlášte ženy svojou nábožnosťou; vzdor tomu milujú jako mužia spoločenské zábavy, najmä tanec. Nedelu, ktorú by nezavršili tancom, považujú za ztratený deň. Pri tom všetkom sú však zbožné a skromné, hája prísne svoju česť, milujú domácnosť a delia sa od ostatných Španielok tým, že rady pracujú. Ženy nižších stavov sú veľmi silné. Na poliach pracujú čo mužia, na brehoch morských prenašajú sa k noseniu rozličných bremien, pri čom prezradujú zvláštnu obratnosť. S centovou tarchou bežia hore a dolu tak ľahko, jako by niesly nejakú maličkosť. Oblek jich je jednoduchý, vkusný a čistý. Nosia šnorovačku tesnú bez rukávov vystrihnutú, z temnej vlnenej látky, na nej

kartonovú šatku, ktorá úplne zakrýva ramena a prsia. Sukňa je obyčajne jednobarevná a síce buď modrá lebo čierna, dolu ovrúbená niekoľkými rovnobežnými strakatými pruhami, na nohách majú modré punčochy a sandale (alpargates) lebo hrubé kožené črievice. Jako pri všetkých kmenoch španielskych, tak i pri Baskoch považuje sa chodiť bosými nohami za haňbu a preto vidieť síce sem i tam ženy bez črievic, no nikdy bez punčoch. Na ušiach nosia veľké naušnice zo zlata lebo sriebra; hlavňou jich ozdobou sú vlasy, ktoré nosia bez všetkej ďalšej okrasy. Učesané majú vlasy v dlhé copy, ktoré nazad volne visia a na koncoch okrásené sú strakatými tkaničkami. Dlhé a silné copy považujú sa za najväčšiu okrasu a devy mnoho zakladajú si na nich, zvlášte keď sú belavé. Dotknutie sa copov považujú za urážku. Kdežto v Španielsku vôbec ženské, keď vychádzajú, vždy prikrývajú mantilou hlavu a tým i vlasy, nosia ženy Baskov neprikrytú hlavu. Historicky známu pýchu Španiela nachádzame i u Baskov, no prevyšujú ju vernosťou, pohostinnosťou a pracovitosťou. Škoda, že nemajú žiadnej literatúry. Reč jich, ktorú považujú za najstaršiu na svete, je bohatá na formy a výrazy a z nektorých nám známych piesní národných vidieť možno ducha, ktorý by bol v stave vytvoriť veci samostatné a originálne.

Povesti o Svätoplukovi. Pamiatka kráľa nášho Svätopluka zachovala sa dlho u ľudu a zaobalovala sa zavčasu rúchom legendy. Podľa Kosmasa vypravoval si o ňom ľud, že vraj zprosred vojska svojho zmizol a nikdy viac sa nevrátil. Pohnutý ľútosťou nad svojimi skutkami, ktorých sa proti Arnulfovi dopustil, sadol si vraj v polnočnej tme na koňa, prešiel táborom vojska svojho a ušiel na púšť lesnú okolo vrchu Zoboru blízko Nitry, kde vraj nekdý traja pustovníci podporou jeho vystavili kostolík. Príjdúc ta zabil vraj koňa svojho a zahrabal meč do zeme. Pustovníci ho nepoznali, i prijali ho medzi seba a zaodiali rúchom pustovníckym. Nedal sa jim poznať, až keď cítil, že sa blíži jeho poslednia hodina. Podobnú povest znal i Dalimil. Píše o ňom: Kráľ veľkomoravský pojal

cisárovu sestru a nežil s ňou dobre; preto šiel cisár proti kráľovi a premohol ho. Kráľ šiel od haňby na púšť, býval s mníchmi a kopal s nimi motykou. Po sedem rokoch prišiel k cisárskej rade žalovať na cisára, že mu vzal krajinu a ženu bez práva. Kniežata smiali sa mníchovi a žiadali, aby svoje hrdé reči mečom potvrdil. Keď preoblečený mních pretal „mečom sedadlným“ i štip i soka svojho, zavolať ho cisár ku dvoru, vrátil mu ženu, kráľovstvo a dal Morave dovolenie toto: že môže ku svojej krajine pridať, koľko z Uhorska (!) si vybojuje. Potom tiahol Svätopluk na Uhrov (?), ale Uhria (!) kráľa vybili, tak že sa haňbil domov ísť. Tak šiel tajne na púšť a bol tam do smrti. A Dalimil končí: „Mniši na tom mieste peji, v Uhrích Sobor tomu dejí.“

Pri modlení. Amerikán z Missouri, ktorý so svojou švarnou dcérou bol prítomný pri spoločnej modlitbe, prerušil zrazu modlenie nasledujúcou rečou: „Rád bych bol nábožným a do neba prišiel, ale jestli tam ti holomci na druhej strane budú ešte ďalej na moju dcéru zamilovane sa dívať, budem prinútený drieb jich poriadne vypráskať, lež budem môcť v modlitbe pokračovať.“

Kostoly v Moskve. Rusi hovorievajú, že je v Moskve tolko kostolov, jako do roka dní. Porekadlo to nepreháňa; veď honosí sa belokameňná matička Moskva 389 chrámami kresťanskými, medzi ktorými sú 382 pravoslavné. Z týchto je zasväteno len sv. Mikulášovi 40, a ľud rozoznáva jednotlivé kostoly tohože mena rozličnými prídavkami. Kňazov a sluhov kostolných účinkuje pri týchto chrámoch viac lež 4000 osôb.

Universita v Sibírii. Ruská vláda zamýšľa sriadiť v Sibírii universitu a síce v Irkutsku. Spolu sriadi sa tam aj učená spoločnosť, ktorej cieľom bude, vedecky prezkúmať Sibíriu.

Kočky požívajú u pohorských kmenov albánskych obzvlástej úcty. Dľa povesti, v Albánii rozšírenej, uviedol vraj sám Spasiteľ kočku na zem. Bol vraj kedysi hostom v jednom dome albánskom, kde bolo tolko myši, že hodujúci ani pokrm na svojom tanieri

pred nimi zachrániť nemohli; tu vykľzla vrah na rozkaz Pána Krista z jeho rukáva kočka i rozohnala a zničila tých nepovolaných hostí. Zabitie kočky je v Albansku činom pohor-

slivým. Deti kladú do jamky zdochnutej kočky jej zamilované maskrty, jako slaninu, ptákov atď.

Literárne, umelecko-vzdelanostné zprávy.

„**Duchovný ohnivý slaup**“ zpravázejici nábožné kresťany na cestách, aneb duchovní a vrauci *Modlitby a Pisničky* všeckým pocestným, zvlášte pak kupcům, obchodníkům a řemeselníkům k jich dobrému duchovnímu vzdělání a posilnění z rozličných nábožných církevních spisů sebrané. Vydal kniht. - účast. spolok v Turč. Sv. Martine. Hlavní sklad tamže. 24°. Str. 192. S pekným obrázkom; v koži tuho a vkusne zaviazaná s futrálikom. Cena 1 výtisku na sklade po drobnu 40 kr., pri objednaní najmenej 10 výtiskov 30 kr.

VII. zákonný článok z r. 1875 o *opravidelnení pozemkovéj dane*. Verný preklad do slovenčiny. Vydal knihtlač. - účast. spolok v Turč. Sv. Martine. Cena 20 kr.

Methodický návod ku počtovaniu v metrických mierach a desatinných zlomkoch pre slov. učiteľov, rodičov a vychovateľov. Napísal *Gustáv Kordoš*, professor. V B. Štiavnicí. Tlačou a nákladom *Augusta Joergesa*. 1875. VIII.; str. 88; cena 42 kr.

Nové alebo metrické miery v domácnosti a obchode, príkladmi objasnené a potrebnými tabuľkami a preratovania opatrené. Sostavil *Michal Dérer*. V B. Štiavnicí. Tlačou a nákladom *Augusta Joergesa*. 1875. VIII.; str. 32; cena 20 kr.

Úkoly pre slovenské školské dietky. Napísal *Gustáv Kordoš*, professor. V B. Štiavnicí. Tlačou a nákladom *Augusta Joergesa*. 1875. VIII.; str. 20; cena 8 kr.

Osvěta lidu. Bibliotéka prstonárodních přednášek. Vydává *J. Otto*. — Pořádá *Josef Barák*. Číslo 13: Pozor na lesy! Rozprava dr. Josefa Durdíka. V Praze. Tiskem a nákladem *J. Otty*. 1874. VIII.; str. 62; cena 20 kr.

Ženské listy. Orgán pro vzdělání žen a dívek česko-slovanských. Vydává „Ženský Výrobní Spolek Český.“ Vycházejí dne 1. každého měsíce. Redaktorka: *Eliška Pechová* (E. Krásnohorská). V Praze (red., adm. a expedice: Spálená ulice č. 81. (14. n.) Číslo 7. Předplatná cena na rok 2 zl. rak. čísla.

Listareň redakcie a administrácie.

P. Š. J. Článok „Rozličné sústavy filozofov“ podáme svojim časom. Osvojte si stručný sloh; rozvláštité periody škodia veľmi hodnote vecí. Na zdar Vaším ďalším filozofickým trudovinám! — **P. M. B.** v **P.** „Výlet na švajské Alpy“ prišiel neskoro pre toto číslo; i začneme ho podávať v budúcom. Píšte ho len v započatom smere; ľubi sa nám. Opisujte i obyčaje a mravy. Nechávajte nám čisté miesto na krajoch rukopisu. Na zdar! — **P. P. H.** v **H.** Pojednanie: „Povaha ľudského ducha“ budeme podávať neskôr. Túžba Vaša, aby — keď už i Matica prestala účinkovať, všetci spisovatelia a celé obecenstvo slovenské hromadilo sa okolo „Orla“, „ktorý majú za cieľ osvetu sred národa vedou i krásoprijemnými rozpravami rozširovať,“ — mala by sa veru realizovať. My všetko vynakladáme, aby časopis náš v smere svojom zdarne účinkoval a dôstojne sa udržal; i myslíme, že každý upovedomený inteligentný Slová

Orla „čo dosvedčeného osvecovateľa a zabávateľa intelligentnej časti národa“ či duševne či už hmotne v časiach týchto nášmu duševnému vývinu najnepriaznivejších, dľa možnosti podporovať bude. Na zdar! — **P. J. Š.** v **T.** Predplatky došli. Diecky. Bodajby Vás všetci naši prihlásivší sa odberatelia nasledovali; no mnohí myslia, že my jich peniaze nepotrebujeme, že môžu i za darmo časopis odberať a takých je, verte „legio.“ I my sami by sme si priali, aby sme vynášli nejakú „zlatú banu.“ (Čo by to i daka subvencia bola? Marná nádeja. Slovákoví netreba literatúry; kto nechce sa pomadařit, či neznať, čo „Jelszavunk“ tomu privoláva: „le is út, föl is út!“... Sadzač), z ktorej by sme náklad „Orla“ zapravovali, asiľon by sme nemárnili drahý čas kvittirovaním, zasielaných nám predplatkov. Sapienťi sat! **P. Dr. M.** v **Ž.** Slúbené príspevky čakáme! — **P. J. B.** v **B. B.** Zabudli ste na nás? —

Predpláca sa u redakcie a administrácie v Prievidzi (Privigye):

Celoročne 4 zl., polročne 2 zl. r. č. Štujúca a remeselnícka mládež, i chudobní učiteľia obdržia „Orla“ za 2 zl. r. č. Roč. II., III., IV. a V. „Orla“ možno dostať po 2 zl. r. č. — „Orol“ vychádza vo 12 sošitoch, 3¹/₂—4 hárkov silných, dňa posledného každého mesiaca na veľkej štvorke.

Majiteľ a vydávateľ **Andrej Truchlý-Sytniansky**. — Knihťlač. - účast. spolok v T. Sv. Martine.